

Utlåtande 2009:114 RVII (Dnr 326-1430/2008)

Anvisningar för upphandlingar inom omsorg om personer med funktionsnedsättning enligt LSS

Kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande

1. Från och med 1 september 2009 tillämpas lagen om valfrihetssystem (LOV) för upphandling av enskilt drivna verksamheter inom boende och daglig verksamhet inom omsorg om personer med funktionsnedsättning enligt LSS.
2. Socialtjänst- och arbetsmarknadsnämnden uppmanas att genomföra upphandlingar, avseende boende och daglig verksamhet inom omsorg om personer med funktionsnedsättning enligt LSS, enligt lagen om valfrihetssystem (LOV), godkänna leverantörer och förvalta avtal.

Kommunstyrelsen beslutar för egen del följande

Stadsdirektören ska utarbeta en checklista som stöd till nämnderna i upphandlingar avseende omsorg om personer med funktionshinder enligt LSS.

Föredragande borgarrådet Ulf Kristersson anför följande.

Ärendet

Kommunfullmäktige beslutade 26 maj 2008 att valfrihet ska införas inom omsorg om personer med funktionsnedsättning enligt LSS. I samband med detta beslutades att ge kommunstyrelsen i uppdrag att ta fram anvisningar och organisation för kommande upphandlingar. Valfrihetssystemet infördes 1 juli 2009

och innebär att de som får ett beslut om en insats enligt LSS kan välja bland de verksamheter som finns med i valfrihetssystemet dvs. kommunala enheter, entreprenader och de enskilt drivna verksamheter som ansöker om och godkänns i systemet. Alla enskilt drivna verksamheter som ska ingå måste vara upphandlade av Stockholms stad. Valet för den enskilde gäller hela Stockholms stad och är inte begränsat till en viss stadsdel. Vissa verksamheter kan också vara belägna utanför Stockholms stad.

I dagsläget upphandlar socialtjänst- och arbetsmarknadsnämnden de ramavtal som finns, på uppdrag av stadsdelsnämnderna. Ramavtal finns avseende korttidsvistelse, bostad med särskild service för barn och ungdom samt daglig verksamhet. När det gäller bostad med särskild service för vuxna finns inga ramavtal.

För konkurrensutsättning av stadens egna verksamheter ansvarar respektive nämnd.

Den 1 januari 2009 trädde en ny lag om valfrihetssystem (LOV) i kraft i Sverige. Lagen är avsedd att fungera som ett frivilligt verktyg för de kommuner och landsting som vill konkurrenspröva verksamhet för att därigenom överlåta valet av utförare till brukaren.

Lagen skall utgöra ett alternativ till lagen (2007:1091) om offentlig upphandling (LOU), och kan tillämpas på bl.a. omsorgs- och stödverksamhet för äldre och för personer med funktionsnedsättning samt på hälso- och sjukvårdstjänster.

Den upphandlande myndigheten som vill tillämpa lagen måste annonsera löpande på en nationell webbplats för valfrihetssystem. Såväl privata företag som ideella organisationer kan ansöka om att bli godkända som leverantörer. Kommuner och landsting ges möjlighet att genom avtal reglera förutsättningarna för valfrihetssystem. Alla leverantörer som ansökt om att få vara med i ett valfrihetssystem och som uppfyller de fastställda kraven godkänns, varefter kontrakt tecknas. Lagen bygger på att det inte är någon priskonkurrens mellan leverantörerna. Den enskilda personen ges i stället möjlighet att välja den leverantör som han eller hon uppfattar tillhandahåller den bästa kvaliteten. Enligt lagen ansvarar kommunen för att kunden får fullödlig information om samtliga leverantörer som det går att välja emellan. För personer som inte väljer ska det finnas ett ickevalsalternativ.

En leverantör som inte blir godkänd som utförare har möjlighet att söka rättelse hos allmän förvaltningsdomstol.

Lagen om valfrihet öppnar inte möjligheter för alternativa sätt att konkurrensutsätta verksamheter som idag upphandlas genom entreprenader. Dessa upphandlingar ska fortsätta som tidigare enligt Lagen om offentlig upphand-

ling (LOU) och kompletteras av de enstaka platser som köps genom det nya LOV-systemet.

Beredning

Ärendet har remitterats till socialtjänst- och arbetsmarknadsnämnden, Bromma stadsdelsnämnd, Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd, Farsta stadsdelsnämnd, Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd, Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd, Kungsholmens stadsdelsnämnd, Norrmalms stadsdelsnämnd, Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd, Skarpnäcks stadsdelsnämnd, Skärholmens stadsdelsnämnd, Spånga-Tensta stadsdelsnämnd, Södermalms stadsdelsnämnd, Älvsjö stadsdelsnämnd, Östermalms stadsdelsnämnd och kommunstyrelsens handikappråd.

Socialtjänst- och arbetsmarknadsnämnden tillstyrker kommunstyrelsens förslag om att från och med den 1 september 2009 tillämpa LOV för upphandling av enskilt drivna verksamheter inom boende och daglig verksamhet inom omsorg om personer med funktionsnedsättning enligt LSS.

Bromma stadsdelsnämnd anser att ett upphandlingssystem enligt LOV är bra då det blir tydligt för den enskilde vilken kvalitet som erbjuds till en fastslagen peng. Det är även positivt att verksamheter som vill ingå i valfrihetssystemet har möjlighet att bli godkända vid flera tillfällen per år.

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd ser positivt på införandet av LOV då detta utgör en mer flexibel och ändamålsenlig lösning av upphandling av enskilda verksamheter än dagens upphandlingar av ramavtal. Förvaltningen anser även att det är fördelaktigt att socialtjänst- och arbetsmarknadsnämnden får ett samlat ansvar för stadens upphandlingar enligt LOV inom omsorg om personer med funktionsnedsättning.

Farsta stadsdelsnämnd anser att formerna för en systematiskt, skärpt och samordnad uppföljning bör utvecklas. Förvaltningen anser även att det är bra att närhetsprincipen ska råda när det gäller de som av någon anledning inte kan eller vill välja.

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd är i huvudsak positiv till förslaget, men har synpunkter på vissa delar av det.

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd anser att rutiner för hur brister i verksamheter ska förmedlas behöver utarbetas vidare.

Kungsholmens stadsdelsnämnd ställer sig i stora drag bakom stadsledningskontorets förslag till anvisningar inom LSS-området och ser positivt på de förenklingar som den nya lagen innebär.

Norrmalms stadsdelsnämnd anser att det är naturligt att socialtjänst- och arbetsmarknadsnämnden även får i uppdrag att ansvara för stadens LOV-upphandlingar av boenden, daglig verksamhet och korttidsvistelse utanför det egna hemmet.

Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd har i allt väsentligt inte något att erinra mot de förslag som stadsledningskontoret framlägger.

Skarpnäcks stadsdelsnämnd instämmer med förslaget och vill särskilt lyfta fram det positiva med att stadsledningskontoret får i uppdrag att utarbeta en checklista för upphandlingsarbetet.

Skärholmens stadsdelsnämnd instämmer i huvudsak med stadsledningskontorets anvisningar och organisation för kommande upphandlingar inom ramen för LOV.

Spånga-Tensta stadsdelsnämnd anser att förslaget om anvisningar är väl genomarbetat. Det är viktigt att stadens alla upphandlingar sköts på ett professionellt sätt och de föreslagna anvisningarna kommer att vara ett gott stöd i upphandlingsprocessen.

Södermalms stadsdelsnämnd ställer sig i huvudsak positiv till stadsledningskontorets förslag där socialtjänst- och arbetsmarknadsnämnden föreslås få ansvar för upphandlingsprocessen för staden som helhet.

Älvsjö stadsdelsnämnd har inget att invända mot stadsledningskontorets förslag till anvisningar.

Östermalms stadsdelsnämnd anser att förslaget till anvisningar för upphandlingar inom omsorg om personer med funktionsnedsättning enligt LSS som helhet är väl genomtänkt.

Kommunstyrelsens handikappråd anser att den enskilde ska ges största möjliga inflytande och medbestämmande över insatser som ges. Insatserna ska främja jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet i samhällslivet. Det ska finnas den personal som behövs för att ett gott stöd och en god service och omvårdnad ska kunna ges.

Mina synpunkter

Med införandet av valfrihet för personer med funktionsnedsättning enligt LSS tas ett steg mot en omsorg som präglas av hög kvalitet, inflytande, individualisering och trygghet. All verksamhet ska kännetecknas av valfrihet av den enskilde. För att utöka utbudet av verksamheter inom omsorg om personer med funktionsnedsättning ska upphandlingen av enskilt drivna verksamheter göras i enlighet med LOV. Valfrihetssystemet innebär att funktionshindrade, som efter biståndsbeslut beviljas boende eller dagverksamhet, ska kunna välja

bland de dagverksamheter som ingår i valfrihetssystemet. Valet ska inte begränsas till viss stadsdel eller i vissa fall inte ens till staden. Valfriheten gäller insats i enlighet med biståndsbeslut. Detta innebär att om behovet avser en speciell kompetens eller omsorg så begränsas valmöjligheten till de verksamheter som erbjuder detta. Det ska också vara möjligt för den funktionshindrade att byta utförare. För de som inte vill eller kan välja ska det finnas ett ickevalsalternativ. Ickevalsalternativet ska styras av närhetsprincipen oavsett regiform.

Den nya lagen om valfrihet innebär inga förändringar i stadens arbete med verksamhet i egen regi och entreprenader. Dessa verksamhetsformer behöver inte ansöka om att bli godkända i enlighet med LOV, de kommer automatiskt med i stadens valfrihetssystem.

Socialtjänst- och arbetsmarknadsnämnden får ansvar för stadens upphandlingar enligt LOV inom omsorg om personer med funktionsnedsättning. Ansvaret innebär att genomföra upphandlingar, godkänna leverantörer och förvalta avtal. Nya utförare ska kunna godkännas fyra gånger per år.

För att kunna nyttja rätten att välja krävs att brukarna och deras anhöriga får tydlig information om vilka erbjudanden som står till buds utifrån deras specifika hjälpbehov. Alla aktörer inom valfrihetssystemet ska finnas presenterade på ett, för brukarna och deras anhöriga, lättillgängligt sätt. För att underlätta valet ska också kvalitetsredovisningar och resultat från brukarundersökningar redovisas för respektive verksamhet. Informationen ska finnas tillgänglig via Internet, men också genom en tydlig och lättöverskådlig tryckt information. Precis som tidigare ska naturligtvis också biståndsbedömaren tillhandahålla information om möjliga val och vid behov vara allmänt behjälplig i valprocessen.

För att på ett enhetligt och rättvisande sätt kunna följa upp den verksamhet som utförarna inom valfrihetssystemet levererar är det viktigt med regelbundna uppföljningar och en enhetlig uppföljningsmodell som baserar sig på förfrågningsunderlaget. Uppföljningen är av avgörande betydelse för att kunna kontrollera att utförarna håller utlovad kvalitetsnivå.

Bilaga

Reservationer m.m.

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Reservation anfördes av borgarråden *Roger Mogert* (s) och *Ann-Margarethe Livh* (v) enligt följande.

Vi föreslår kommunstyrelsen föreslå kommunfullmäktige besluta följande.

1. Föredragande borgarrådets förslag till beslut avslås
2. Därutöver anför följande.

Rätten till goda omsorger måste stå i förgrunden när förändringar föreslås som rör personer med funktionsnedsättning med insatser enligt LSS. Utgångspunkten för den nya Lagen Om Valfrihet (LOV) tycks tvärtom vara åsikten att fler privata utförare är ett självändamål inom offentligt finansierad vård och omsorg. Den tillämpning av LOV som förbereds i Stockholm innebär en frihet för företagen att välja att tillhandahålla tjänster, samtidigt som kommunens möjligheter att garantera att de funktionshindrade får lämpligt stöd i vardagen försvinner. Lagen fokuserar på villkoren för producentledet och inte på mer kvalitativ och mer tillgänglig vård och omsorg för medborgarna. Det är viktigt att komma ihåg att privata aktörer alltid har ett vinstkrav vilket riskerar att påverka kvaliteten.

Vad förslaget innebär för de människor med funktionsnedsättningar som har rätt till stöd är uppenbarligen inte ens intressant att försöka beskriva. Vad händer när anhöriga till en psykiskt funktionshindrad upptäcker att boendestödet inte fungerar? Till dess att svaret på den frågan har besvarats på ett tillfredsställande sätt - dvs. den enskilde får rättelse snabbare och till en lägre kostnad för skattebetalarna än idag - ska inte de föreslagna förändringarna genomföras.

Liksom KHR tycker vi att det är märkligt att det inte framgår av tjänsteutlåtandet hur den enskilde ska gå till väga och vart hon eller han ska vända sig om det finns klagomål på den utförare som anlitas. Detta måste klargöras för alla brukare och deras företrädare. Det är viktigt att ansvarsfördelningen förtydligas.

Vi instämmer också med KHR i ifrågasättandet om LOV i sin nuvarande utformning fullt ut tar hänsyn till LSS karaktär av rättighetslag, vars mål och allmänna inriktning är tydligt formulerade.

Det låter givetvis bra med valfrihet men man ska komma ihåg att det innebär att samhället när man överlåter till enskilda att fatta svåra beslut också släpper en del av ansvaret. Det är förståeligt att många inte vill eller har svårt att göra ett aktivt val utan istället vill ha en omsorg med hög kvalitet garanterad av kommunen. Mot denna bakgrund vill vi slå fast att ingen ska tvingas välja utförare. Ickevalsalternativet för denna grupp ska därför vara omsorg i kommunal regi och det ska garanteras att det finns kommunala utförare i varje stadsdel. Det är också viktigt att komma ihåg att redan i dag finns det tillräckliga möjligheter att välja ett alternativ hos en privat driven tjänsteleverantör om brukaren så önskar.

Välfärdstjänster av hög kvalitet och med stora möjligheter att påverka innehållet kan möjliggöras och säkerställas genom demokratisk styrning. Vi ser med oro på förskjutningen av makt från den demokratiskt kontrollerade politiska arenan till den av

samhället okontrollerade marknaden. Vi anser att driften av varje enskild verksamhet bör avgöras utifrån hänsyn till kvalitet för brukaren, utifrån personalens perspektiv samt utifrån skattebetalarnas och medborgarnas perspektiv. Den så kallade valfriheten innebär för personalen en otrygghet och en oro.

Lagen om valfrihet (LOV) är en frihetsreform för privata företag att inte behöva teckna kollektivavtal för sina anställda och att bedriva bland annat omsorgs- och stödverksamhet för äldre och för personer med funktionsnedsättning, utan den insyn som finns i kommunal verksamhet. Det är en frihet för privata företag att kunna ha personal som inte har den yttrande- och meddelarfrihet som finns i den offentligt drivna omsorgen. Det borde ha varit en självklarhet att ha tagit med krav på kollektivavtal och meddelarfrihet i lagen om valfrihet (LOV).

Det finns många fördelar med kommunal verksamhet i egen regi, till exempel att den står för långsiktighet och en god omsorg för alla brukare. Istället för att utsätta personal och brukare för de ständiga störningar, orosmoment och avbrott i utvecklingen av verksamheten, som upprepade byten av utförare medför, kan man i lugn och ro koncentrera sig på förbättringar.

Kontinuiteten är en viktig kvalitetsfaktor som svårigen kan säkras vare sig i upphandling enligt LOV eller i lagen om offentlig upphandling (LOU).

För att långsiktigt garantera kvaliteten och valfriheten i omsorgsverksamheterna behövs en väsentlig andel kommunalt drivna verksamheter. Flera studier visar att när offentligt drivna verksamheter utgör en för liten andel av en offentligt finansierad verksamhet så ökar dels volymerna och dels de totala kostnaderna för verksamheten. En väsentlig andel kommunala utförare är samtidigt det enda sättet att fortsatt garantera den kommunala beställarkompetensen. Möjligheten att lägga egen regi-anbud måste säkerställas och kommunal omsorg ska enligt oss garanteras i alla stadsdelar.

Uppmärksammas bör också att Sveriges Kommuner och Landsting inte anser att det är konkurrensneutralt att företag får ha tilläggstjänster medan de kommunalt drivna verksamheterna inte får ha det. Vi delar den uppfattningen och ser med oro på att äldre och personer med funktionsnedsättning i omsorgs- och stödverksamhet alltmer delas upp i ett A- och ett B-lag, där de som har råd kan köpa sig till en bättre vård och omsorg.

Om staden ändå skulle besluta att införa LOV är det otänkbart att delegera beslut om förfrågningsunderlag och liknande till stadsdirektören, eftersom de förtroendevalda i sådana fall inte kan påverka kvalitetsnivån i de upphandlade verksamheterna.

Vi anser att den pågående dogmatiska konkurrensutsättningen i staden ska avbrytas. Generell välfärd av hög kvalitet och med stora möjligheter för brukarna att påverka innehållet säkras bäst genom att socialtjänsten är demokratiskt styrd och gemensamt ägd. Det mest angelägna för medborgarna är inte att få fler företag att välja emellan utan att få den vård och behandling och den bostad som man behöver, vilket kräver en utbyggnad av de befintliga verksamheterna och servicen så att den motsvarar brukarnas behov.

Reservation anfördes av borgarrådet *Yvonne Ruwaida* (mp) enligt följande.

Jag föreslår att kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar

1. att i huvudsak bifalla föreliggande förslag
2. att därutöver anför följande

Vi anser att avtalstiden ska sättas till ett år, med möjlighet till förlängning ett år i taget, i enlighet med stadsledningskontorets förslag. Då blir det möjligt att göra en utvärdering och snabbt vidta åtgärder.

Alla stockholmare, oavsett ålder, kön och eventuellt funktionshinder ska kunna välja hur den omsorg man behöver ska se ut. Detta är en självklar rättighet. Det är bra att exempelvis brukarkooperativ, föräldrakooperativ och personalkooperativ nu får möjlighet att driva verksamheter med hög kvalitet. Samtidigt är det av största vikt att det alltid är brukaren som står i centrum för verksamheterna.

Sann valfrihet är att kunna välja mellan kommunala och privata, förenings- eller kooperativa alternativ, och inte enbart mellan olika företag som utförare. Ingen ska tvingas välja utförare. De som inte aktivt väljer bör få omsorg i kommunal regi. Kommunala alternativ är särskilt viktiga då flera handikapporganisationer uttrycker oro för att privata alternativ inte ger tillräcklig trygghet och kontinuitet. Riksförbundet för social och mental hälsa (RSMH) känner till exempel stor trygghet i vetskapen att det är kommunen med sitt offentliga ansvar som tillgodoser de specifika behoven hos mentalt och socialt funktionshindrade personer.

Det bästa sättet att garantera den kommunala beställarkompetensen, och hålla nere kostnaderna är att en väsentlig del utförs i kommunal regi. Möjligheten att lägga egen regi-anbud måste säkerställas och kommunal omsorg bör finnas i alla stadsdelar.

Det är därutöver tveksamt om det kan kallas verklig valfrihet att enbart ha rätten att själv välja utförare av en beviljad insats. Det krävs därför att de individuella bedömningarna ges stort utrymme, och att man utgår ifrån målsättningen att öka brukarnas inflytande också över hur de beviljade insatserna ska utföras.

Kommunstyrelsen delar borgarrådsberedningens uppfattning och föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande

1. Från och med 1 september 2009 tillämpas lagen om valfrihetssystem (LOV) för upphandling av enskilt drivna verksamheter inom boende och daglig verksamhet inom omsorg om personer med funktionsnedsättning enligt LSS.
2. Socialtjänst- och arbetsmarknadsnämnden uppmanas att genomföra upphandlingar, avseende boende och daglig verksamhet inom omsorg om personer med funktionsnedsättning enligt LSS, enligt lagen om valfrihetssystem (LOV), godkänna leverantörer och förvalta avtal.

Kommunstyrelsen beslutar för egen del följande

Stadsdirektören ska utarbeta en checklista som stöd till nämnderna i upphandlingar avseende omsorg om personer med funktionshinder enligt LSS.

Stockholm den 26 augusti 2009

På kommunstyrelsens vägnar:
STEN NORDIN

Ulf Kristersson

Ylva Tengblad

Reservation anfördes av *Carin Jämtin, Roger Mogert, Malte Sigemalm och Mirja Räihä Järvinen* (alla s) och *Ann-Margarethe Livh* (v) med hänvisning till reservationen av (s) och (v) i borgarrådsberedningen.

Reservation anfördes av *Emilia Hagberg* (mp) med hänvisning till reservationen av (mp) i borgarrådsberedningen.

ÄRENDET

Kommunfullmäktige beslutade 26 maj 2008 att valfrihet ska införas inom omsorg om personer med funktionsnedsättning enligt LSS. I samband med detta beslutades att ge kommunstyrelsen i uppdrag att ta fram anvisningar och organisation för kommande upphandlingar. Valfrihetssystemet infördes 1 juli 2009 och innebär att de som får ett beslut om en insats enligt LSS kan välja bland de verksamheter som finns med i valfrihetssystemet dvs. kommunala enheter, entreprenader och de enskilt drivna verksamheter som ansöker om och godkänns i systemet. Alla enskilt drivna verksamheter som ska ingå måste vara upphandlade av Stockholms stad. Valet för den enskilde gäller hela Stockholms stad och är inte begränsat till en viss stadsdel. Vissa verksamheter kan också vara belägna utanför Stockholms stad.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 23 mars 2009 har i huvudsak följande lydelse.

För att utöka utbudet av verksamheter inom omsorg om personer med funktionsnedsättning föreslår stadsledningskontoret att upphandlingar av enskilt drivna verksamheter ska göras i enlighet med LOV. Den nya lagen om valfrihetssystem medger vissa förenklingar för såväl staden som leverantörer och staden bör därför nyttja de möjligheter som den nya lagen ger.

För att effektivisera upphandlingsprocessen föreslår stadsledningskontoret att socialtjänst- och arbetsmarknadsnämnden får ansvar för stadens upphandlingar enligt LOV inom omsorg om personer med funktionsnedsättning. Ansvaret innebär att genomföra upphandlingar, godkänna leverantörer och förvalta avtal.

När det gäller konkurrensutsättning av egen verksamhet anser stadsledningskontoret att varje nämnd även fortsättningsvis ska ansvara för att genomföra upphandlingar enligt LOU. Den nya lagen om valfrihet innebär inga förändringar i stadens arbete med verksamhet i egen regi och entreprenader. Dessa verksamhetsformer behöver inte ansöka om att bli godkända i enlighet med LOV, de kommer automatiskt med i stadens valfrihetssystem.

Organisation och ansvarsfördelning

Kommunfullmäktige beslutar om ersättning till utförarna. Kommunfullmäktige kan även besluta om ändringar i t.ex. kvalitetskrav. Sådana beslut bör fattas i samband med att stadens budget beslutas. Genom att styra dessa beslut till ett tillfälle årligen ökar förutsebarheten för de utförare som finns i systemet och behovet av omförhandlingar och den administration som det innebär begränsas. När sådana beslut fattas ska ändring göras i stadens förfrågningsunderlag och annons i databasen samt omförhandling

av avtal med de utförare som redan finns i systemet ske. För att få ett konkurrensneutralt valfrihetssystem är det väsentligt att priser och andra förutsättningar för utförarna är desamma i stadens entreprenadupphandlingar enligt LOU och för att bli godkänd enligt LOV som för stadens egen regi. De pengnivåer som kommunfullmäktige har beslutat om gäller i alla verksamheter oavsett driftsform och upphandlingsform.

Mindre ändringar av avtalsvillkor och kvalitetskrav, t.ex. beroende på ändrad lagstiftning, teknisk utveckling mm bör kunna beslutas av förvaltningsdirektören inom det ansvar som kommunfullmäktige ger socialtjänst- och arbetsmarknadsnämnden i och med detta ärende.

För att kunna göra förändringar i kravnivåer och andra avtalsvillkor är det nödvändigt att ha en omförhandlingsklausul i avtalen.

Ickevalsalternativ

LOV kräver att kommunen har ett ickevalsalternativ för de fall den enskilde inte kan eller vill välja utförare.

Stadens ambition är att alltid lotsa den enskilde fram till ett val. Det finns en risk att ett uttalat ickevalsalternativ leder till att färre gör ett aktivt val. Icke desto mindre måste ett ickevalsalternativ finnas. Enligt propositionen till LOV ska det finnas ett i förväg bestämt, kvalitativt fullgott alternativ för den som inte kan eller vill göra ett val. Det framgår också att ickevalsalternativet ska vara konkurrensneutralt.

Stadsledningskontoret föreslår därför att ickevalsalternativet utses genom närhetsprincipen. Det boende som ligger närmast den enskildes nuvarande bostad och som stämmer överens med den enskildes behov bör vara ickevalsalternativ, oavsett regi-form (privat, entreprenad, kommunalt). När det gäller daglig verksamhet föreslås den verksamhet som ligger närmast den enskildes bostad med passande verksamhet, oavsett regi-form, vara ickevalsalternativ.

Kvalitetskrav

Övergången till ett valfrihetssystem enligt LOV medför i sig inga förändringar i stadens kravnivåer jämfört med när upphandling sker enligt LOU. Staden har under ett antal år utvecklat de krav som ställs på utförarna och metoder har också utvecklats för att följa upp kraven under avtalstiden.

Stadsledningskontoret ser ingen anledning att revidera stadens krav i någon större omfattning. I samband med att ett förfrågningsunderlag tas fram inför LOV-annonsering kan dock vissa justeringar behöva göras för att förenkla ansökningsprocessen eller p.g.a. nya krav som beslutats av kommunfullmäktige i andra sammanhang. Det kan t.ex. gälla utbildningsnivåer för personal eller tekniska krav rörande dokumentation och information.

Godkännandeprocess

För att kunna hantera ansökningar och information om godkända leverantörer föreslår stadsledningskontoret att staden beslutar om nya leverantörer vid fastställda tidpunkter under året.

Lagstiftningen syftar till att ge de leverantörer som vill komma in på marknaden större möjligheter att göra det när det passar dem utan att behöva vänta på en upphandling. Lagen stadgar att den upphandlande myndigheten ska ange i förfrågningsunder-

laget inom vilken tid den kommer att fatta beslut om godkännande. Kontoret föreslår att det i förfrågningsunderlaget anges ett antal tillfällen per år då beslut om nya leverantörer kommer att fattas. Dessa beslutstillfällen bör vara minst fyra per år. För att staden ska kunna administrera de inkomna ansökningarna och göra erforderlig prövning föreslås det också framgå av förfrågningsunderlaget vid vilken tidpunkt en komplett ansökan måste ha kommit in för att beslutas vid ett visst tillfälle.

Prövningen av ansökningarna fortlöper enligt samma principer som en anbudsprövning enligt LOU med det undantaget att ingen värdering i enlighet med utvärderingskriterier görs. Om leverantören lever upp till stadens krav och bedöms kunna utföra tjänsterna i enlighet med vad som efterfrågas i förfrågningsunderlaget ska leverantören godkännas.

När beslut fattats om att en leverantör godkänns kan avtal slutas omedelbart. Den tio-dagarsfrist som tillämpas enligt LOU behöver inte iakttas. Om en leverantör inte blir godkänd ska den upphandlande myndigheten lämna upplysningar om hur rättelse söks. Leverantören måste söka rättelse inom tre veckor, detta påverkar dock inte valfrihetssystemet i övrigt eller godkännandet av andra leverantörer. En leverantör som inte blir godkänd kan också när som helst lämna in en ny ansökan till staden.

Avtalstider

När tjänster upphandlas enligt LOU ska avtalstiden anges i förfrågningsunderlaget. Oftast sker detta i form av en fastslagen avtalstid i kombination med ett eller två års förlängningsmöjlighet. När avtalstiden har löpt ut genomför den upphandlande myndigheten en ny upphandling. De leverantörer som vill finnas kvar som leverantör ska då lämna in ett nytt anbud.

När arbetet bedrivs i enlighet med LOV kan leverantörerna ansöka om att bli godkända löpande under året. En fastslagen avtalstid innebär att leverantörernas avtal kommer att löpa ut vid olika tidpunkter. När avtalet är på väg att löpa ut kan den leverantör som är intresserad av att finnas kvar i systemet genast lämna in en ny ansökan om att bli godkänd. Ett nytt avtal kan då träda i kraft genast när det gamla löper ut.

Stadsledningskontoret föreslår att avtalstiden sätts till ett år med möjlighet till förlängning, ett år i taget sammanlagt maximalt 3 år, utan att en ny ansökan behöver lämnas in.

Uppföljning och hävning av avtal

Det är aldrig acceptabelt att vare sig kommunalt driven eller enskilt driven verksamhet gör sig skyldig till lagbrott eller brister i kvalitet. En god uppföljning är nödvändig som garant såväl för kvalitet som för ekonomi när allt fler utförare bedriver kommunalt finansierad verksamhet.

Stadsledningskontoret föreslår att socialtjänst- och arbetsmarknadsnämnden får i uppdrag att förvalta avtalen och därmed följa upp de leverantörer som godkänns enligt LOV. Arbetet med uppföljning bör utvecklas bl.a. avseende verktyg för att bedöma utförarnas kompetens och erfarenhet. Avtal med utförare som inte lever upp till stadens kvalitetskrav eller som är oseriösa i ekonomiskt eller juridiskt hänseende bör hävas. I detta sammanhang bör också påpekas att stadsdelsnämnderna har en viktig roll i kvalitetshänseende genom sin individuppföljning. Stadens nämnder behöver

utveckla sitt samarbete så att brister som upptäcks i en del av organisationen sprids till alla berörda för fördjupade kontroller.

I samband med uppföljning av avtalen bör särskilt de utförare som inte har haft några kunder under en längre tid bevakas. Dessa bör särskilt tillfrågas om de önskar kvarstå som möjliga att välja. Om så inte är fallet bör parterna säga upp avtalet.

Behov av systemstöd

Övergången från upphandling enligt LOU till en LOV-process innebär vissa nya moment som kräver ett administrativt stöd för att staden ska kunna garantera kvaliteten i sitt arbete med valfrihet.

Kammarkollegiet har utvecklat en databas där valfrihetssystemen ska annonseras. Annonser länkas till den upphandlande myndighetens webbsida där förfrågningsunderlag och eventuellt annat material ska finnas att tillgå. Detta kan lösas inom ramen för stadens ordinarie arbete med Stockholm webb.

Lagen öppnar möjligheter för såväl elektroniska ansökningar som elektroniska kontrakt och annan elektronisk kommunikation så länge medlen för denna kommunikation är ickediskriminerande, allmänt tillgängliga och möjliga att använda tillsammans med sådan maskin- och programvara som i allmänhet används.

Det är troligt att de aktörer som finns på marknaden och som tillhandahåller elektroniska upphandlingssystem kommer att anpassa sina system till att kunna användas även inom LOV-arbetet. Fram till att sådant systemstöd finns kan staden ta fram förfrågningsunderlag i word-format och publicera detta i form av PDF-filer. Det är så staden arbetar idag i de flesta upphandlingar enligt LOU och det innebär därmed ingen förändring.

En av de större förändringar som inträder i samband med LOV-systemet är att staden kommer att ha en mängd leverantörer med olika avtalstider beroende på när de kommer in i systemet. För att veta vilka leverantörer som finns, när deras avtal löper ut och när de behöver förlängas krävs ett administrativt stöd. Utvecklingen av ett sådant system pågår på stadsledningskontoret.

Information och kommunikation

Enligt LOV ska den upphandlande myndigheten lämna information till enskilda om samtliga leverantörer som myndigheten tecknat kontrakt med inom ramen för valfrihetssystemet. Informationen ska vara saklig, relevant, jämförbar, lättförståelig och lättillgänglig.

Eftersom staden redan idag tillämpar valfrihet inom andra verksamhetsområden finns redan informationskanaler på detta område. Framför allt används "Jämför service" på stadens hemsida för att sprida information till medborgarna. Den information som kommer att publiceras där och som lämnas till den enskilde som ska välja torde uppfylla de krav som lagen ställer på informationen.

När nya utförare får möjlighet att komma in i valfrihetssystemet vid ett flertal tillfällen under året är det viktigt att staden har rutiner för att uppdatera informationen i "Jämför service" så att denna alltid är aktuell. Socialtjänst- och arbetsmarknadsnämnden föreslås få ansvar för att uppdatera informationen när nya utförare kommer in i systemet enligt LOV eller när några faller ifrån.

Förutom den information som lämnas till medborgarna behöver staden också informera de utförare som är intresserad av att erbjuda sina tjänster i valfrihetssystemen. I första hand sker detta genom annonsering i kammarkollegiets databas, men information bör också finnas på stadens hemsida. På denna ska också förfrågningsunderlagen finnas som sedan länkas till annonsdatabasen.

Rättsmedel

Som tidigare nämnts kan en leverantör som inte godkänts söka rättelse i allmän förvaltningsdomstol. En ansökan om rättelse kan också avse att kraven i förfrågningsunderlaget eller att stadens agerande i övrigt inte är i enlighet med LOV. Ansökan ska lämnas in till länsrätten och om den avser ett beslut att inte godkänna en leverantör ska den lämnas in inom tre veckor från det att myndigheten lämnade underrättelse om beslutet.

I ett meddelande om ett beslut att inte godkänna en leverantör ska det alltid finnas en hänvisning om hur rättelse söks.

Om en leverantör anser att han lidit skada på grund av att den upphandlande myndigheten inte följt bestämmelserna i LOV kan denna också vända sig till en allmän domstol och begära skadestånd. En sådan talan ska väckas inom ett år från det att den upphandlande myndigheten fattat beslutet.

Konkurrensutsättning av stadens egen verksamhet

I ett valfrihetssystem är det viktigt att samma förutsättningar, så långt det är möjligt, gäller för alla utförare oavsett driftsform. De pengnivåer som kommunfullmäktige har beslutat om gäller all verksamhet. Stadsledningskontoret föreslår att respektive nämnd även fortsättningsvis ansvarar för entreprenadupphandling av den egna verksamheten enligt LOU. För att underlätta för nämnderna föreslås att stadsledningskontoret får i uppdrag att utarbeta en checklista för upphandlingsarbetet.

BEREDNING

Ärendet har remitterats till socialtjänst- och arbetsmarknadsnämnden, Bromma stadsdelsnämnd, Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd, Farsta stadsdelsnämnd, Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd, Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd, Kungsholmens stadsdelsnämnd, Norrmalms stadsdelsnämnd, Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd, Skarpnäcks stadsdelsnämnd, Skärholmens stadsdelsnämnd, Spånga-Tensta stadsdelsnämnd, Södermalms stadsdelsnämnd, Älvsjö stadsdelsnämnd, Östermalms stadsdelsnämnd och kommunstyrelsens handikappråd.

Innehållsförteckning

Sid

Socialtjänst- och arbetsmarknadsnämnden

Bromma stadsdelsnämnd

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd

Farsta stadsdelsnämnd
Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd
Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd
Kungsholmens stadsdelsnämnd
Norrmalms stadsdelsnämnd
Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd
Skarpnäcks stadsdelsnämnd
Skärholmens stadsdelsnämnd
Spånga-Tensta stadsdelsnämnd
Södermalms stadsdelsnämnd
Älvsjö stadsdelsnämnd
Östermalms stadsdelsnämnd
Kommunstyrelsens handikappråd

Socialtjänst- och arbetsmarknadsnämnden

Socialtjänst- och arbetsmarknadsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 16 juni 2009 att godkänna förvaltningens förslag till beslut.

Reservation anfördes av Karin Rågsjö (v) och Abdo Goriya m.fl. (s), *bilaga*.

Reservation anfördes av Stefan Nilsson (mp), *bilaga*.

Socialtjänst- och arbetsmarknadsförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 24 maj 2009 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen föreslår att nämnden tillstyrker kommunstyrelsens förslag om att från och med den 1 september 2009 tillämpa LOV för upphandling av enskilt drivna verksamheter inom boende och daglig verksamhet inom omsorg om personer med funktionsnedsättning enligt LSS. Förvaltningen föreslår även att nämnden tillstyrker förslaget om att nämnden ska genomföra upphandlingarna enligt LOV, godkänna leverantörer och förvalta avtal. Dock ska framhållas att det är ett nytt och omfattande, ofinansierat, uppdrag som läggs på nämnden och förvaltningen.

Stadsledningskontoret föreslår att avtalstiden sätts till ett år med möjlighet till förlängning ett år i taget, maximalt 3 år. Förvaltningen anser att avtalstiderna borde vara längre. Tre år med möjlighet till förlängning två år är lämplig avtalstid. Längre avtalstider medför trygghet och kontinuitet för brukarna. Längre avtalstider medför även trygghet för utförarna. En kort avtalstid kan medföra att utförare kan avstå från att ansöka om att bli godkänd som utförare.

Att genomföra upphandlingarna enligt LOV innebär: upprättande av förfrågnings-

underlag, godkännande av leverantörer förvaltning av avtal, följa upp de leverantörer som godkänts samt svara för löpande information till medborgarna om nya leverantörer och leverantörer som fallit ifrån. Förvaltningen bedömer att det behövs en omfattande administration för att kunna genomföra upphandlingarna enligt LOV och att personalförstärkningar, alternativt omdisponering av resurser inom förvaltningen, kommer att bli nödvändiga.

Förvaltningen anser att det är viktigt att kommande riktlinjer innehåller en tydlig tidsplan när olika åtgärder ska vidtas. Inte minst viktigt, är att det klart framgår när förvaltningen förväntas påbörja upphandlingen enligt LOV och när avtal ska vara slutna.

Bromma stadsdelsnämnd

Bromma stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 16 juni 2009 att godkänna förvaltningens förslag till beslut.

Reservation anfördes av Karin Hanqvist (s), Lillemor Samuelsson (v) och Eie Herlitz (mp), *bilaga*.

Bromma stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 26 maj 2009 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen anser att ett upphandlingssystem enligt LOV är bra då det blir tydligt för den enskilde vilken kvalitet som erbjuds till en fastslagen peng. Det är även positivt att verksamheter som vill ingå i valfrihetssystemet har möjlighet att bli godkända vid flera tillfällen per år. Avtalstiden föreslås bli ett år med möjlighet till förlängning ett år i taget i högst tre år vilket bör innebära en årlig uppföljning för varje utförare. Socialtjänst- och arbetsmarknadsnämnden föreslås ansvara för uppföljning av utförare och förvalta avtal. Förvaltningen anser att det är viktigt att ett bra uppföljningsinstrument utvecklas för att kunna ha en god kontroll av de utförare som finns i valfrihetssystemet. Om den enskilde av någon anledning inte gör ett aktivt val, bör det dokumenteras så att det går att följa av vilken anledning enskildas insatser verkställs genom ett ickevalsalternativ. De brister som upptäcks i organisationen vid nämndernas uppföljningar på individnivå, bör rapporteras till socialtjänst- och arbetsmarknadsnämnden för åtgärd. Det är också viktigt med att information ges till alla nämnder samtidigt om brister och åtgärder gällande utförare i valfrihetssystemet. Förvaltningen anser att det bör förtydligas vad som menas med boende och att upphandlingen även bör inkludera korttidsboende enligt 9 § 6 p LSS.

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 11 juni 2009 att godkänna förvaltningens förslag till beslut.

Reservation anfördes av Jonas Eklund (mp), *bilaga*.

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 18 maj 2009 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen föreslår att det i kommunstyrelsens förslag till beslut, eller på annat sätt, framgår vilka lagparagrafer som kommer att omfattas av LOV för att det inte ska råda oklarheter kring vilka insatser som brukaren kommer att kunna välja utförare av. De insatser enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) som kommer att omfattas i valfrihetssystemet och LOV är:

- Korttidsvistelse utanför det egna hemmet, 9 § 6 p LSS
- Bostad med särskild service för barn och ungdomar, 9 § 8 p LSS
- Bostad med särskild service för vuxna, 9 § 9 p LSS
- Daglig verksamhet, 9 § 10 p LSS

Förvaltningen anser att uppdraget som ges social- och arbetsmarknadsnämnden, som i anvisningarna beskrivs att bedriva upphandlingar enligt LOV, behöver förtydligas. Utöver de arbetsuppgifter som anges i anvisningarna behöver ett förfrågningsunderlag upprättas. Förvaltningen kunde i anvisningarna inte avläsa om detta även ingick i uppdraget till social- och arbetsmarknadsnämnden. Förvaltningen anser vidare att stadsdelsnämnderna ska ges möjlighet att kommentera förfrågningsunderlaget innan det annonseras, exempelvis genom deltagande i referensgrupp.

Av remissen framgår att det är väsentligt att priser och andra förutsättningar för utförarna är desamma i stadens entreprenadupphandlingar enligt LOU och för att bli godkänd enligt LOV som för stadens egen regi. De pengnivåer som kommunfullmäktige har beslutat om gäller i alla verksamheter oavsett driftsform och upphandlingsform. Förvaltningen instämmer helt i detta. Samtidigt ser förvaltningen ett problem i att priset/pengen ska vara förutsägbar under hela avtalsperioden och att en indexklausul bör tillämpas för detta, något som också konstaterades i remissen om "Förslag till ersättningssystem samt övergripande handläggning av den enskildes val i valfrihetssystem inom omsorgen enligt LSS om personer med funktionsnedsättning" (dnr 326-1399/2008). Om en indexklausul tillämpas i avtal kan det trots allt bli fråga om att pengan blir differentierad eftersom en indexuppräknings i enlighet med ett avtal inom LOU och LOV inte behöver vara i nivå med kommunfullmäktiges beslut om storleken på LSS-pengen. Uppräkning enligt en indexklausul bör då även omfatta de verksamheter som drivs i egen regi för att bibehålla konkurrensneutraliteten. Ett alternativ till

detta är att kommunfullmäktiges beslut om storleken på LSS-pengen alltid ska följa tillämplig indexklausul i avtalen.

I anslutning till detta ser förvaltningen också ett behov av att mätperioden för verkställda beslut borde följas kontinuerligt, exempelvis genom stadens verksamhetssystem Paraplyet, och inte bara göras två gånger per år. Idag kan det vara så att beställaren erhåller pengan för en brukare långt efter det att verkställigheten avslutats mellan två mätdatum. En kontinuerlig avstämning borde bli särskilt angelägen när fler utförare kommer in i valfrihetssystemet genom LOV. Här ser förvaltningen också ett behov av att klargöra hur staden ska hantera pengan som avser de brukare som påbörjar ny insats, d.v.s. den preliminära nivån som fastställs av bedömningskansliet innan de fastställt den faktiska omsorgsnivån och därmed pengan. Nivån på den preliminära pengan kan skilja sig från nivån på pengan som bedömningskansliet fastställer efter att de utfört en grundligare omsorgsnivåbedömning. En sådan bedömning kan dröja i upp till tre månader från det att brukaren börjat. Hur detta ska kvittas, eller på annat sätt hantearas, mellan utförarna inom LOV och staden behöver särskilt regleras.

Då valfrihetssystemet i enlighet med kommunfullmäktiges beslut ska införas om mindre än två månader ser förvaltningen det som mycket angeläget att det tydliggörs vilken enhet/funktion på social- och arbetsmarknadsnämnden som ansvarar för valfrihetssystemet som sådant och i synnerhet vilken enhet/funktion som kommer ansvara för stadens upphandlingar enligt LOV. Utöver upprättandet av förfrågningsunderlaget kommer kontinuerlig uppdatering av detta att behövas utifrån förändringar i riktlinjer, lagar, domar etc. Vidare ser förvaltningen att det behöver klargöras hur och var ansvaret för klagomålshantering för de verksamheter som kommer att ingå i valfrihetssystemet genom LOV kommer att ligga.

Förvaltningen ser ett behov av att anvisningarna kompletteras med en tidsplan för införandet av valfrihetssystemet samt en organisationsplan med specificering av de resurser som krävs för att dels införa valfrihetssystemet och upphandlingar enligt LOV och dels för att förvalta uppdraget.

Förvaltningen vill också framhålla behovet av att flera informationskanaler än ”Jämför service” kommer att användas i valfrihetssystemet, likaså är det viktigt att informationen som ges är anpassad för målgruppen. Ju bättre och mer anpassad informationen är desto fler brukare kan själva tillgodogöra sig information och ta ställning till vilken utförare de ska välja.

Förvaltningen ser positivt på införandet av LOV då detta utgör en mer flexibel och ändamålsenlig lösning av upphandling av enskilda verksamheter än dagens upphandlingar av ramavtal. Förvaltningen anser även att det är fördelaktigt att socialtjänst- och arbetsmarknadsnämnden får ett samlat ansvar för stadens upphandlingar enligt LOV inom omsorg om personer med funktionsnedsättning.

Farsta stadsdelsnämnd

Farsta stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 11 juni 2009 att godkänna förvaltningens förslag till beslut.

Reservation anfördes av Gunnar Sandell m fl (s), Mats E P Lindqvist (mp) och Malin Larsson (v), *bilaga*.

Farsta stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 18 maj 2009 har i huvudsak följande lydelse.

För att valfrihetssystemet ska fungera och få acceptans bland de berörda måste den enskilde, oavsett behov, uppleva att det finns flera reella alternativ att välja mellan.

LOV innebär en förenkling av upphandlingsprocessen vilket ger bättre förutsättningar för att öka utbudet av antalet verksamheter som erbjuder vård och sysselsättning till personer med funktionsnedsättningar. Detta är enligt förvaltningen bra, dock måste staden vara öppen med att valfriheten inledningsvis kommer att vara begränsad för många enskilda brukare.

Informationen och kommunikationen med och till de enskilda som ska få möjlighet att välja är således mycket viktig för att systemet ska få acceptans. Brukarna måste få möjlighet att överblicka och få god kännedom om vilka möjligheter valfriheten ger samt, vilket är lika viktigt, vilka val systemet inte möjliggör.

Vikten av att följa upp avtalen och den kvalitet som ges inom ramen för valfrihetssystemet går inte att underskattas. Här måste ett nära samspel ske mellan central nämnd och stadsdelsnämnder. Uppföljningen måste ske på ett systematiskt sätt och samarbetsrutiner och kompetens måste utvecklas såväl centralt som hos stadsdelsnämnderna för att få till stånd en uppföljning som uppfyller den kritiska skärpa som är nödvändig och den konstruktiva nivå som gör det möjligt för leverantörerna att förbättra och utveckla sin kvalitet. Det är också ytterst viktigt att staden upparbetar kompetens och kunnande för att kunna agera beslutsamt i de fall då leverantörerna inte uppfyller avtalen och trots anmodan om rättelser inte hörsammar detta. Allt för att inte brukarna ska drabbas. Förvaltningen anser således att formerna för en systematiskt, skärpt och samordnad uppföljning bör utvecklas. Förvaltningen anser att det är bra att närhetsprincipen ska råda när det gäller de som av någon anledning inte kan eller vill välja.

Det är också viktigt att det administrativa och tekniska stödet utvecklas för att systemet inte ska generera mer byråkrati. Som tidigare påtalats måste information och kommunikation med de berörda och leverantörerna fungera. Även detta att staden fyra gånger per år kommer att godkänna nya leverantörer kräver ett utvecklat systemstöd. De korta avtalstiderna som föreslås kräver också ett effektivt systemstöd eftersom det ständigt kommer att pågå arbete med att pröva och följa upp avtal.

Valet att ha relativt korta avtalstider kan skapa oro hos brukare och anhöriga. Med en fungerande, systematiskt samordnad och aktiv uppföljning av verksamheterna och dess insatser borde det vara möjligt att ha längre avtalstider.

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 11 juni 2009 att godkänna förvaltningens förslag till beslut.

Särskilt uttalande gjordes av Jan Wallman m.fl. (s), ledamöterna Kjell Marténg (v) och Ylva Wahlström (mp), *bilaga*.

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 18 maj 2009 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen är i huvudsak positiv till förslaget, men har synpunkter på vissa delar av det.

Ersättning till utförarna

Förvaltningen tolkar förslaget som att ersättningarna till utförarna endast ska bestå av den nivåersättning som beviljas utifrån den enskildes bedömda behov. Det är också det enda rimliga, eftersom en indexreglering av ersättningen skulle kunna medföra att stadsdelsnämnderna får en lägre ersättning från staden än vad de måste betala till utförarna. Användandet av index skulle således medföra att nämnderna tvingas skjuta till medel för att täcka kostnaderna för insatsen.

Det s.k. icke-valet

SLK skriver att stadens ambition är att alltid lotsa den enskilde fram till ett val. Man fortsätter sedan: ”Det finns en risk att ett uttalat ickevalsalternativ leder till att färre gör ett aktivt val.”

Förvaltningen har svårt att förstå vad SLK menar med detta resonemang. Enligt förvaltningens uppfattning är det upp till den enskilde att avgöra vilken grad av engagemang han eller hon vill lägga ned på att välja utförare. Förutsättningarna för att göra val skiljer sig också åt mellan olika personer genom att somliga har svårare än andra att informera sig och att överblicka konsekvenser av sina val.

Alla brukare måste respekteras oavsett de begränsningar de kan ha. Valet ska vara en positiv sak för den enskilde, inte ett tvång. Att välja det näraliggande måste vara lika accepterat som något annat val.

För att valfriheten ska bli reell bör det finnas kommunala utförare i alla kategorier och geografiska områden, eftersom erfarenheten hittills visat att en del brukare klart föredrar kommunala verksamheter framför enskilt drivna.

Kvalitetskrav

SLK skriver att man inte ser någon anledning att revidera stadens krav vid upp-

handlingar ”i någon större omfattning”. Förvaltningen utgår från att eventuella förändringar i de krav som hittills ställt kommer att diskuteras med berörda nämnder och förvaltningar innan de beslutas.

Uppföljning och hävning av avtal

Enligt SLK:s förslag ska avtalstiden för LOV-upphandlingarna sättas till ett år med möjlighet till förlängning ett år i taget i sammanlagt högst tre år, utan att en ny ansökan behöver lämnas in. Om det vid uppföljning visar sig att utföraren är oseriös eller inte uppfyller kvalitetskraven kan staden häva avtalet. Detta är bra. Av förslaget framgår dock inte villkoren för hävning från utförarens sida. Detta bör klargöras så att brukarna vet vad som gäller. Kan de riskera att utföraren väljer att gå ur systemet under avtalstiden? Vilka uppsägningstider gäller i så fall? Vilka blir konsekvenserna för brukarna?

Enligt förslaget ska socialtjänst- och arbetsmarknadsnämnden ansvara för upphandling och förvaltning av avtal enligt LOV. Förvaltningen förutsätter att denna nämnd också genomför de generella uppföljningarna av avtalen så att det garanteras att uppföljningarna blir gjorda och på samma sätt för alla utförare.

Information och kommunikation

Ett valfrihetssystem ställer höga krav på informationen om de val som finns att göra. När systemet gäller insatser för personer med funktionsnedsättning ställs extra krav vad gäller tillgängligheten till informationen. Många av brukarna med funktionsnedsättning har varken datorer eller datorvana och de behöver därför både tillgång till en dator och hjälp att handha den. De biståndsbedömare som ska vägleda vid brukarens val måste således kunna erbjuda både en dator och tid att gå igenom den information som lagts in i ”Jämför service”. Informationen som finns där måste också vara tillgänglig för personer med olika former av funktionsnedsättning genom att erbjuda t.ex. talsyntes och lättläst text.

Förvaltningen vill poängtera vikten av att den information som finns i ”Jämför service” uppdateras så att den alltid innehåller de senaste uppgifterna. Annars kommer valen kanske att göras på felaktiga grunder och dessutom ta onödigt mycket tid i anspråk för både brukare och biståndsbedömare. Det är också av största vikt att de övergripande brukarundersökningar, som staden gör och som presenteras i ”Jämför service”, har en god kvalitet så att resultatet ger en bra spegling av verksamheten.

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 16 juni 2009 att godkänna förvaltningens svar till beslut.

Reservation anfördes av Berit Kruse m fl (s) och Leif Larsson (v), *bilaga*.

Särskilt uttalande gjordes av Tomas Melin (mp), *bilaga*.

Hässelby-Vällingby stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 25 maj 2009 har i huvudsak följande lydelse.

En avtalstid på ett år anser förvaltningen är för kort. Att lära sig en ny verksamhet tar tid. Med kort avtalstid finns det risk för att företag inte investerar i utveckling- och kompetens vilket kan leda till stagnation i verksamheten. Med kort avtalstid ökar risken för att både kvalitet och kontinuitet försämras i verksamheten

Socialtjänst- och arbetsmarknadsnämnden ska ansvara för förmedling av platser enligt valfrihetssystemet. De föreslås få ansvar för upphandlingar enligt LOV och att uppdatera information i ”Jämförservice”. För att få ett helhetsperspektiv är det naturligt att även ansvaret för uppföljningar ligger på denna nämnd. Rutiner för hur brister i verksamheter ska förmedlas behöver då utarbetas.

Att ha ett administrativt stöd som bl.a. medger elektroniska ansökningar är nödvändigt för att garantera kvaliteten i valfriheten och effektiviserar administrationen. Att informationen är aktuell, saklig, relevant, jämförbar och att den kommuniceras på ett, för den enskilde, lättillgängligt sätt är viktigt.

Respektive nämnd föreslås ansvara för entreprenadupphandlingar av egen verksamhet. För att kunna jämföra verksamheter som upphandlats av olika nämnder är det nödvändigt att stadsledningskontoret utarbetar en checklista för upphandlingsarbetet där bl.a. en rimlig kvalitetsnivå anges.

Kungsholmens stadsdelsnämnd

Kungsholmens stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 16 juni 2009 att godkänna förvaltningens svar till beslut.

Reservation anfördes av Catarina Agrell m.fl. (s), Reijo Kittilä (v) och Ingerd Akselsson Le Douaron (mp), *bilaga*.

Kungsholmens stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 23 april 2009 har i huvudsak följande lydelse.

Den nya lagen om valfrihetssystem medger enligt stadsledningskontoret (SLK) vissa förenklingar både för staden och för leverantörer och staden bör därför nyttja de möjligheter lagen ger.

Stadsdelsförvaltningen ställer sig i stora drag bakom stadsledningskontorets förslag till anvisningar inom LSS-området och ser positivt på de förenklingar som den nya lagen innebär. Förvaltningen har följande synpunkter på förslaget:

Ickevalsalternativ

Den nya lagen kräver att kommunen som tillämpar lagen har ett ickevalsalternativ för de personer som inte kan eller inte vill välja utförare. Enligt propositionen till lagen

ska det finnas ett i förväg bestämt, kvalitativt fullgott alternativ som även ska vara konkurrensneutralt. SLK föreslår att ickevalsalternativet utses genom närhetsprincipen. Det boende som ligger närmast den äldres nuvarande bostad bör vara ickevalsalternativet, oavsett regiform (privat, entreprenad, kommunalt). När det gäller daglig verksamhet föreslås den verksamhet som ligger närmast den enskildes bostad med passande verksamhet, oavsett regiform, vara ickevalsalternativ. Vad gäller boenden utgår förvaltningen från att SLK menar närmaste boende med den inriktning som den enskilde har behov av. Vidare bör det klargöras vad som sker om det inte finns en plats ledig i närmaste boende eller daglig verksamhet.

Oavsett om det finns ett ickevalsalternativ kommer biståndshandläggarna att fortsätta ha en roll där de ska informera den enskilde och kommer att få frågor om utförrarna. Förvaltningen vill poängtera vikten av att biståndshandläggarnas roll även fortsättningsvis diskuteras då de idag får kritik för att styra den enskildes val.

Uppföljning och hävning av avtal

Då alltmer av stadens verksamhet drivs av privata entreprenörer har behovet av uppföljning påtalats. På senare tid har även behovet av att utveckla arbetet med seriositetskontroller uppmärksammas. I remissen påpekas dessutom att stadsdelsnämnderna bör utveckla sitt samarbete så att brister i en del av organisationen sprids till övriga för fördjupade kontroller.

Förvaltningen instämmer i behovet och vikten av att upphandlade verksamheter följs upp. Vi konstaterar dock att för uppföljning fördras personella resurser och de återkommande kraven på uppföljningar är motstridiga mot kravet på att förvaltningarna ska minska sin administration.

Förvaltningen instämmer även i att stadsdelsnämnderna har en viktig roll i kvalitetshänseende genom individuppföljning. För att förbättra denna uppföljning måste metoderna utvecklas. Vidare skriver SLK att stadens nämnder behöver utveckla sitt samarbete så att brister som upptäcks i en del av organisationen sprids till alla berörda för fördjupade kontroller. För att genomföra detta måste det enligt förvaltningen finnas ett system.

I remissen föreslås att i samband med uppföljning av avtalen bör särskilt de utförare som inte haft några kunder under en längre tid bevakas. Dessa bör särskilt tillfrågas om de önskar kvarstå som möjliga att välja. Om så inte är fallet bör parterna säga upp avtalet. Förvaltningen tycker att detta är ett bra förslag. Om antalet utförare blir för många skulle också ett lägre antal utförare att välja mellan kunna underlätta den enskildes val. Detta är t.ex. fallet inom hemtjänsten, där det för närvarande finns det finns 52 olika utförare på Kungsholmen.

Behov av systemstöd

En av de större förändringar som inträder i samband med LOV-systemet är att staden kommer att ha en mängd leverantörer med olika avtalstider beroende på när de kommer in i systemet. För att veta vilka leverantörer som finns, när deras avtal löper ut och när de behöver förlängas krävs ett administrativt stöd. Utvecklingen av ett sådant system pågår på stadsledningskontoret. Förvaltningen vill poängtera att det är angeläget att systemet möjliggör att alla medarbetare får tillgång till aktuella avtal i systemet

för att underlätta i det dagliga arbetet.

Information och kommunikation

Enligt LOV ska information lämnas till enskilda om samtliga leverantörer inom ramen för valfrihetssystemet. Informationen ska vara saklig, relevant, jämförbar, lättförståelig, och lättillgänglig. Förvaltningen delar inte SLK:s uppfattning att information om utförarna idag uppfyller dessa krav. Den information som finns i "Jämför service" på stadens hemsida är mycket ojämn. Vissa utförare informerar bra medan andra har mycket knapphändig information. Högre krav måste ställas på utförarna att leverera bra information och att de ska se "Jämför service" som ett sätt att marknadsföra sig till stadens brukare och att den information som finns där verkligen ger den enskilde ett underlag att välja utifrån.

Konkurrensutsättning av stadens egen verksamhet

I ett valfrihetssystem är det viktigt att samma förutsättningar, så långt det är möjligt, gäller för alla utförare oavsett driftsform. De pengnivåer som kommunfullmäktige har beslutat om gäller all verksamhet. Stadsledningskontoret föreslår att respektive nämnd även fortsättningsvis ansvarar för entreprenadupphandling av den egna verksamheten enligt LOU. För att underlätta för nämnderna föreslås att stadsledningskontoret får i uppdrag att utarbeta en checklista för upphandlingsarbetet. Förvaltningen ser positivt på att en sådan utarbetas eftersom kraven på leverantörerna då kan bli mer enhetliga från stadens sida. Dessutom kan en checklista underlätta i stadsdelsnämndernas arbete med upphandlingar.

Norrmalms stadsdelsnämnd

Norrmalms stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 17 juni 2009 att godkänna förvaltningens förslag till beslut.

Reservation anfördes av Lars Arell m.fl. (s) och Yildiz Kafkas (mp), *bilaga*.

Reservation anfördes av Berit Vikner (v), *bilaga*.

Norrmalms stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 1 juni 2009 har i huvudsak följande lydelse.

Som framgår av remisshandlingarna svarar socialtjänst- och arbetsmarknadsnämnden redan idag för att upphandla de för staden gemensamma ramavtal som finns inom bl.a. omsorgen om personer med funktionsnedsättning. Det är därför naturligt att socialtjänst- och arbetsmarknadsnämnden även får i uppdrag att ansvara för stadens LOV-upphandlingar av boenden, daglig verksamhet och korttidsvistelse utanför det egna hemmet.

Personer med funktionsnedsättning är en heterogen grupp där behov och förutsättningar skiljer sig mycket enskilda personer emellan. Det är därför viktigt att det finns ett brett utbud av utförare både när det gäller boenden, daglig verksamhet och korttidsvistelse utanför det egna hemmet för att kunna tillgodose de skiftande behov som finns bland dessa personer.

Det finns personer med så grava funktionsnedsättningar och speciella behov bl.a. till följd av hjärnskador eller neuropsykiatriska funktionshinder att utbudet av vårdgivare idag är mycket begränsat. Dessa vårdgivare ligger idag, på grund av den begränsade konkurrensen, på en betydligt högre prisnivå än vad LSS-pengen ger och det är realistiskt att tro att dessa vårdgivare sannolikt inte kommer att gå in i pengsystemet. Förvaltningen vill i det sammanhanget framhålla vikten av att socialtjänst- och arbetsmarknadsförvaltningen tillför resurser som gör det möjligt att aktivt arbeta för att så många leverantörer som möjligt ska teckna avtal med staden och att den centrala förmedlingsgruppen avlastar biståndshandläggarna som var tänkt i det ursprungliga förslaget.

Förvaltningen har inget att invända mot förslaget om att godkännande av nya leverantörer ska göras vid minst fyra tillfällen per år. Förvaltningen ser däremot en viss risk med förslaget om att nya avtal ska tecknas för endast ett år i taget och befarar att flera av de leverantörer som kommer att godkännas väljer att gå ur systemet redan efter ett år. Det innebär otrygghet för den enskilde och det är troligt att den enskilde leverantören i det läget kommer att kräva en högre ersättning av kommunen. När det handlar om boende gäller kvarboendepincipen. Personen ska inte behöva flytta, vilket innebär att man från kommunens sida mer eller mindre tvingas sluta ett individuellt avtal med den leverantör som inte längre vill ingå i LOV-systemet med risk för ökade kostnader.

Som framgår av remisshandlingarna föreslås att respektive nämnd även i fortsättningen ska ansvara för entreprenadupphandling enligt LOU och att stadsledningskontoret ska få i uppdrag att utarbeta en checklista för upphandlingsarbetet. Förvaltningen är angelägen om att arbetet med att ta fram checklistor för stadsdelsnämndernas entreprenadupphandlingar påskyndas.

Förvaltningen anser att en bra lösning skulle vara att staden tar ett gemensamt grepp om alla kommande entreprenadupphandlingar inom området i likhet med vad som görs inom äldreomsorgens område. I och med att staden inför gemensamma kvalitetskriterier och att pengarna är givna skulle detta effektivisera upphandlingarna och säkerställa likartade bedömningar av anbudena.

För att kunna göra jämförelser mellan olika aktörers tjänster är det viktigt att uppföljning av de avtal som staden tecknar i enlighet med den nya lagen och uppföljningen av entreprenadavtal och egenregiverksamhet görs på ett likartat sätt. Det är också viktigt att uppföljningsresultat, resultat av brukarenkäter och liknande finns tillgängliga på stadens webbplats och i övrigt presenteras på ett sätt som gör att brukaren lätt kan hålla sig informerad om kvaliteten på de tjänster som erbjuds oavsett i vilken regi verksamheten bedrivs.

Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd

Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 17 juni 2009 att godkänna förvaltningens förslag till beslut.

Reservation anfördes av Abebe Hailu m.fl. (s), *bilaga*.

Rinkeby-Kista stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 4 juni 2009 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsdelsförvaltningen har i allt väsentligt inte något att erinra mot de förslag som stadsledningskontoret framlägger i sitt tjänsteutlåtande och har därför valt att endast kommentera några av de områden som remissen behandlar.

Upphandling enligt LOV av enskilt drivna verksamheter, s.k. enstaka platser inom omsorg om personer med funktionsnedsättning är att se som ett komplement till stadsdelsnämndernas egenregiverksamheter och till de entreprenadupphandlingar enligt LOU som stadsdelsnämnderna även fortsättningsvis förutsätts göra avseende de egna verksamheterna. Avsikten är att den enskilde ska kunna få ett ökat utbud av verksamheter att välja mellan. Då samtliga verksamheter ska ingå i valfrihetssystemet och då med enhetlig ersättning är det av stor vikt att även kvalitetskraven är enhetliga oavsett driftsform.

Boendet/bostaden för den målgrupp som här avses är ofta att se som ett ”livslångt” boende, där tryggheten för dessa personer i stor utsträckning bygger på kontinuiteten vad avser boendet/bostaden, medboende och personalen. Det är inte ovanligt att boende/brukare i större utsträckning än vad som annars är brukligt, knyter an till den personal som arbetar inom gruppboenden. Förvaltningen kan här känna en oro inför den påfrestning det kan komma att innebära för en boende/brukare som eventuellt kan bli tvungen att söka ett nytt boende, om det först valda boendet i förlängningen inte visar sig hålla kvalitetsmått och därmed inte får förlängt förtroende att driva sin verksamhet.

Införandet av LOV-systemet syftar till att ge de leverantörer som vill komma in på marknaden större möjlighet att göra detta snabbare och när det passar dem. Stadsledningskontoret föreslår att det i förfrågningsunderlaget ska anges ett antal tillfällen per år då beslut om nya leverantörer kommer att fattas. För att kunna upprätthålla en god överblick av tillkommande leverantörer bör, enligt förvaltningens mening, dessa tillfällen inledningsvis inte överstiga fyra gånger per år. Förvaltningen kan även konstatera att behovet av väl utvecklade administrativa system är en förutsättning för att bl.a. kunna hantera annonsering och den mängd med avtal med olika avtalstider som kommer att finnas beroende på när leverantörerna kommer in i systemet.

I ett valfrihetssystem med en stor mångfald av utförare, ökar kravet på uppföljning och utvärdering av verksamheterna. Förvaltningen ser här ett stort behov av välutvecklade och enhetliga verktyg för uppföljning av leverantörer som godkänns enligt LOV.

Stadsdelsnämndernas individuppföljning är naturligtvis också mycket viktig i sammanhanget. Stora krav kommer därmed också att ställas på nämndernas beställare och utförare vad gäller beställningar och genomförandeplaner. Förvaltningen kan även se behov av rutiner för nämndernas rapportering om eventuella brister i en verksamhet till socialtjänst- och arbetsmarknadsnämnden, som ansvarar för att förvalta och följa upp avtalen med leverantörerna. Sådan information bör samordnas och snabbt vidarebefordras för att komma samtliga stadsdelsnämnder till del.

Tillgången till uppdaterad information om aktuella utförare i systemet kommer att vara av avgörande betydelse inför den enskildes val. För att kunna förmedla rättvisande och konkurrensneutral information om de olika utförarna, ser förvaltningen att biståndshandläggarnas roll utökas genom att de i en större utsträckning måste hålla sig ajour med vad gäller de olika utförarnas eventuella profiler och inriktningar samt hur och med vilken kvalitet de utför sina insatser. Detta kan bli en svår och omfattande uppgift om antalet utförare är stort och ständigt är i förändring.

Skarpnäcks stadsdelsnämnd

Skarpnäcks stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 28 maj 2009 att godkänna förvaltningens förslag till beslut.

Reservation anfördes av Maria Hannäs (v), Monika Lindh m.fl. (s) och Birgitta Hansen (mp), *bilaga*.

Skarpnäcks stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 11 juni 2009 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen instämmer med förslaget och vill särskilt lyfta fram det positiva med att stadsledningskontoret får i uppdrag att utarbeta en checklista för upphandlingsarbetet.

Skärholmens stadsdelsnämnd

Skärholmens stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 11 juni 2009 att godkänna förvaltningens förslag till beslut.

Reservation anfördes av Rebwar Hassan (mp), *bilaga*.

Skärholmens stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 14 maj 2009 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsdelsförvaltningen instämmer i huvudsak med stadsledningskontorets anvisningar och organisation för kommande upphandlingar inom ramen för LOV.

LOV kommer att komplettera LOU och förenkla upphandlingsprocessen och skapa flera valmöjligheter för brukarna. Förvaltningen vill betona vikten av att i förfrågningsunderlaget ta hänsyn tas till lokala behov hos medborgarna som t ex mångfald av språk, kulturer och religioner för att garantera valmöjligheter för alla stockholmare.

För att garantera likställighet och säkerställa att stadens kvalitetskrav uppnås bör staden i förfrågningsunderlaget ställa samma krav på privata utförare som på kommunal verksamhet avseende den service, vård och omsorg som lagstiftning och kommunfullmäktige anger och som kommunen finansierar. Detsamma bör gälla krav på planering, uppföljning och utvärdering enligt stadens ledningssystem. Uppföljning bör ske på samma sätt oavsett utförare. Därutöver bör seriositetskontroller utföras med samma frekvens för att tillförsäkra att staden inte har avtal med oseriösa leverantörer.

För att uppnå konkurrensneutralitet gäller samma prisnivåer som kommunfullmäktige beslutat om i alla verksamheter oavsett driftsform och upphandlingsform. Även ickevalsalternativet ska vara konkurrensneutralt och stadsledningskontoret föreslår att ickevalsalternativet utses genom närhetsprincipen, i de fall detta alternativ stämmer överens med den enskildes behov.

Spånga-Tensta stadsdelsnämnd

Spånga-Tensta stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 19 maj 2009 att godkänna förvaltningens förslag till beslut.

Reservation anfördes av Ornina Younan m.fl. (s), Awad Hersi (mp), Jonas Ljungstedt (v), *bilaga*.

Spånga-Tensta stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 11 juni 2009 har i huvudsak följande lydelse.

Förslaget om anvisningar uppfattar förvaltningen som väl genomarbetat. Det är viktigt att stadens alla upphandlingar sköts på ett professionellt sätt och de föreslagna anvisningarna kommer att vara ett gott stöd i upphandlingsprocessen.

Södermalms stadsdelsnämnd

Södermalms stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 11 juni 2009 att godkänna förvaltningens förslag till beslut.

Särskilt uttalande gjordes av Jan Forsell m fl (s), Birger Jeansson (mp) och Heinz Spira (v), *bilaga*.

Södermalms stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 9 maj 2009 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen ställer sig i huvudsak positiv till stadsledningskontorets förslag där socialtjänst- och arbetsmarknadsnämnden föreslås få ansvar för upphandlingsprocessen för staden som helhet. Det är av stor betydelse att arbetet med att följa upp avtalen görs på ett kvalitativt och enhetligt sätt.

Förvaltningen vill särskilt betona och lyfta fram följande delar i förslaget.

Icevalsalternativ

Som icevalsalternativ föreslår stadsledningskontoret att närhetsprincipen ska gälla. Förvaltningen instämmer och anser det naturligt att den verksamhet som ligger närmast nuvarande bostad ska vara icevalsalternativ, förutsatt att verksamheten överensstämmer med den enskildes behov.

Godkännandeprocess

Förvaltningen instämmer i förslag om fasta tidpunkter för beslut om nya entreprenörer under året och att dessa bör vara minst fyra. Detta underlättar för leverantörer att komma in på marknaden när det passar dem.

Uppföljning och hävning av avtal

Förvaltningen vill betona vikten av en bra uppföljning. Det är naturligt att ansvaret för uppföljning av leverantörer och avtalsvård läggs på socialtjänst- och arbetsmarknadsnämnden.

Behov av systemstöd

Möjligheten till elektroniska ansökningar, kontrakt och annan elektronisk kommunikation innebär en kvalitetshöjning som bör underlätta LOV-processen. Det är angeläget att de administrativa stöd som behövs är färdigställda när LOV börjar tillämpas.

Konkurrensutsättning av stadens egen verksamhet

Förvaltningen välkomnar förslaget att stadsledningskontoret får i uppdrag att utarbeta en checklista för upphandlingsarbetet av egen verksamhet enligt LOU.

Älvsjö stadsdelsnämnd

Älvsjö stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 11 juni 2009 att godkänna förvaltningens förslag till beslut.

Reservation anfördes av Majvi Andersson m fl (s) och Kenneth Rönnquist (mp), *bilaga*.

Älvsjö stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 15 maj 2009 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen har inget att invända mot stadsledningskontorets förslag till anvisningar men vill betona följande:

Den checklista som stadsledningskontoret föreslås få i uppdrag att utarbeta bör även innefatta de upphandlade driftsentreprenaderna samt egenregi verksamheter. Förvaltningen anser att man därmed ökar möjligheterna för den enskilde att jämföra.

Upphandlingar enligt LOV bör genomföras skyndsamt då gällande ramavtal upphör per den 30 juni 2009.

Förslaget att socialtjänst – och arbetsmarknadsnämnden får i uppdrag att förvalta och följa upp de leverantörer som godkänns enligt LOV, är positivt då det ger förutsättningar för en enhetlig och likvärdig uppföljning av avtalen.

Östermalms stadsdelsnämnd

Östermalms stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 11 juni 2009 att godkänna förvaltningens förslag till beslut.

Reservation anfördes av Rolf Lindell m fl (s), Marion Sundqvist (mp) och Per Hamnström (v), *bilaga*.

Särskilt uttalande gjordes av Rolf Lindell m fl (s), Marion Sundqvist (mp) och Per Hamnström (v), *bilaga*.

Östermalms stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 7 maj 2009 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen anser att förslaget till anvisningar för upphandlingar inom omsorg om personer med funktionsnedsättning enligt LSS som helhet är väl genomtänkt.

Det är ett bra förslag att social- och arbetsmarknadsnämnden får ansvar för att genomföra upphandlingar, godkänna leverantörer och förvalta avtal enligt den nya lagen om valfrihetssystem (LOV), eftersom kvalitetskrav, uppföljning och avtalstider måste hållas samman i staden. Här understryks stadsdelsnämnderna har en viktig roll genom individuppföljning, och att nämnderna bör utöka sitt samarbete så att information om brister sprids till berörda. Stadsdelsförvaltningen instämmer i detta.

Stadsdelsförvaltningen välkomnar att stadsledningskontoret får i uppdrag att utarbeta en checklista för de upphandlingar av egna verksamheter som kommer att genomföras lokalt på varje stadsdelsnämnd.

Stadsledningskontoret påpekar att Lag om valfrihetssystem öppnar för såväl elektroniska ansökningar som dito kontrakt och annan elektronisk kommunikation, så länge medlen för denna kommunikation är ickediskriminerande, allmänt tillgängliga och möjliga att använda tillsammans med sådan maskin- och programvara som i all-

mänhet används. I detta sammanhang vill stadsdelsförvaltningen understryka komplexiteten i att en allt större skara entreprenörer också har en mångfald olika elektroniska system för sin rapportering och kommunikation, och att dessa skilda system i sin tur ska ha en koppling till stadens kommunikations- och verksamhetssystem. Staden bör med tanke på detta se över system och systemstöd för kommunikation, utförrapportering och annan uppföljning, i syfte att förenkla.

Kommunstyrelsens handikappråd

Kommunstyrelsens handikappråds yttrande daterat den 8 juni 2009 har i huvudsak följande lydelse.

I vårt yttrande över förslaget till LOV påpekade vi att det krävdes särskilda överväganden och anpassningar innan den lagen kunde användas också inom LSS-området. Tyvärr har inga sådana gjorts innan beslutet togs om att göra Lov tillämplig också för insatser enligt LSS. Vi ifrågasätter om Lov i sin nuvarande utformning fullt ut tar hänsyn till LSS karaktär av rättighetslag, vars mål och allmänna inriktning är tydligt formulerade.

Den enskilde ska ges största möjliga inflytande och medbestämmande över insatser som ges. Insatserna ska främja jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet i samhällslivet. Det ska finnas den personal som behövs för att ett gott stöd och en god service och omvårdnad ska kunna ges. Individen ska genom insatserna tillförsäkras goda levnadsvillkor (jfr socialtjänstlagens lägre ambitionsnivå ”skäligen levnadsnivå”). Insatserna ska vara varaktiga och samordnade. De ska anpassas till mottagarens individuella behov samt utformas så att de är lätt tillgängliga för de personer som behöver dem och stärker deras förmåga att leva ett självständigt liv.

Den enskildes rätt till inflytande och medbestämmande är reglerad i lagen, som alltså stämmer väl överens med målet om valfrihet för personer som behöver stödinsatser från samhällets sida. Tar man dessa mål på allvar måste de instrument som ska skapa valfriheten övervägas noga. Vad det närmare innebär och vilka konsekvenser det eventuellt får för bestämmelserna i de båda berörda lagkomplexen borde statsmakterna ha övervägt. Hänsyn måste tas till de särskilda svårigheter som målgruppen för LSS har. Rätten till goda omsorger får inte kompromissas bort. Insatserna måste utformas individuellt och kan inte standardiseras. Mot den bakgrunden kan bl.a. det s.k. pengsystemet starkt ifrågasättas, i varje fall om det inte kan tillämpas på ett flexibelt sätt.

Tidpunkt för ikraftträdandet av LOV i Stockholm

Tidpunkten för ikraftträdandet har förskjutits från den 1 juli till den 1 september 2009. Nu är det uppenbart att inte heller den senare tidpunkten är realistisk. Vi har tidigare betonat vikten av en seriös förberedelse och måste göra det än en gång. Än så länge saknas det bl.a. upphandlingsunderlag och information anpassad till brukarna och deras företrädare. Pengsystemet i sin nuvarande utformning har skapat stor oro

bland ett stort antal mindre och medelstora utförare, dvs. den kategori av utförare som skulle stå för mångfalden i ett valfrihetssystem.

De för valfriheten så viktiga instrumenten måste utformas med stor omsorg. De berörda handikapporganisationerna måste ges tillfälle att genom utvalda representanter delta. Vår slutsats blir att ikraftträdandet måste skjutas åtskilliga månader framåt.

Upphandlingsunderlagen är bara en del av de uppgifter som den enskilde behöver för att kunna fatta sina beslut

De personer som tillhör LSS' personkrets har mycket varierande behov. Det gäller såväl omfattning som karaktär. Generella krav kan bara beskriva delar av det innehåll och den kvalitet som insatserna måste ha. De måste kompletteras med vad den enskilda individen faktiskt behöver.

I den enskildes beslutsunderlag måste därför ingå såväl en grundlig beskrivning av hans/hennes behov och önskemål, om så önskas sammanställda i en individuell plan, och verksamheternas möjligheter att tillgodose dem. Individen ska kunna göra sitt val i trygg förvisning om att det alternativ denne väljer både håller en god generell kvalitet och kan tillgodose hans/hennes specifika behov och önskemål. LSS mål och allmänna inriktning måste vara garanterade.

Personer med mycket omfattande och speciella behov måste få möjlighet att skräddarsy hur insatserna ska utformas och vem som ska tillhandahålla dem.

Informationen måste anpassas till målgruppernas förutsättningar

Den enskildes rätt till största möjliga delaktighet och inflytande över sina insatser ställer krav på hur informationen ges, skriftligt i lättläst form och på medier som man kan använda, muntligt av människor som förstår och respekterar mottagarens svårigheter. Det måste också ges tid för överväganden och också för konkret upplevelse av de tänkbara alternativen, bl.a. genom besök på platsen och möten med personal och dem man ska bo eller arbeta tillsammans med.

Också anhöriga och andra närstående samt gode män/förvaltare måste få information för att de ska kunna ge rätt stöd i valen.

”Pengen” blir i framtiden ett uttryck för den enskildes betalningsförmåga

Idag är den ”peng” som den enskilde renderar en del i systemet för fördelning av resurser till stadsdelsförvaltningarna. När valfrihetssystemet är infört blir ”pengen” den resurs den enskilde förfogar över för att kunna få sitt val realiserat.

Konsekvenserna av detta blir enligt vår uppfattning dels att beräkningen av ”pengen”, inklusive bedömningen av den enskildes behov, måste ske under full insyn för denne

och dennes företrädare vilket inte är fallet idag, dels att resultatet måste presenteras för den enskilde i ett individuellt beslut som är överklagningsbart. Rätten till delaktighet och inflytande enligt LSS förutsätter detta tillvägagångssätt. Vi anser att stadens jurister måste pröva frågan.

Det måste finnas kommunala alternativ, eljest är valfriheten allvarligt kringskuren

Vi vet att det för närvarande är många som önskar ett kommunalt alternativ, eftersom man anser att man där har de största möjligheterna att få den trygghet och kontinuitet i insatserna som man sätter värderar högt. Det bedöms också lättare att få brister

åtgärdade utan fördröjning i sådana verksamheter som kommunen driver i egen regi.

Vi har i olika sammanhang tidigare uttalat vår uppfattning att det måste finnas kommunala alternativ att välja. En valfrihet, värd namnet, förutsätter det. Men kommunen bör driva egna verksamheter också för att bevara och vidareutveckla sin egen kompetens och för att snabbt kunna ta om hand verksamheter som av olika skäl inte längre kan drivas av tidigare utförare. Ett kommunalt alternativ kan behövas också i de fall då det inte finns någon lämplig utförare att tillgå och i akuta situationer.

Vi anser vidare att icke-valsalternativet ska vara kommunalt, om inte mycket speciella skäl talar för något annat, och avstyrker alltså förslaget om närhetsprincipen.

Klagomålshantering

Inget sägs i tjänsteutlåtandet om hur den enskilde ska gå till väga och vart han ska vända sig om han har klagomål på den utförare han anlitar. Detta måste göras tydligt för alla brukare och deras företrädare. Klagomål måste följas upp och rättelse ske utan fördröjning. Vad vi förstår blir det socialtjänst- och arbetsmarknadsnämndens ansvar att följa upp anlitade leverantörer. Samtidigt ska stadsdelsnämnderna ha en viktig roll i att bevaka kvaliteten genom sin individuppföljning. Ansvarsfördelningen måste förtydligas.

Valfriheten kräver personalresurser

Stadsdelsförvaltningarnas personalresurser är redan idag hårt ansträngda. Vi har tidigare varnat för rättsförluster i enskilda fall till följd av detta.

Valfrihetsreformen kommer att öka behovet av personal markant. Det krävs tid för information och för den individuella uppföljningen. Den senare anser vi oerhört betydelsefull för att reformen ska accepteras av de berörda. Risken för bakslag är stor om något går snett. Pengsystemet är en särskild riskfaktor, vars effekter måste följas upp noga. Ingen får hindras i sin valfrihet av att en vald utförare anser att ”pengen” inte räcker till. Utförarna får heller inte utsättas för frestelsen att sänka sin kvalitet för att kunna ta emot dem som väljer deras tjänster. De etiska aspekterna på pengsystemet har vi lyft fram tidigare. Den enskilde får under inga förhållanden behandlas som en vara på en marknad.

För privata utförare råder ett avtalslöst tillstånd efter den 30 juni i år

Vi har fått information om att avtalen med ett antal privata utförare av daglig verksamhet enligt LSS löper ut med utgången av första halvåret i år. Flera av dem känner stor oro för att de inte kan bedriva sin verksamhet med nuvarande kvalitet med de intäkter som de individuella pengarna kommer att ge. Alternativen för dem är att sänka kvaliteten eller att helt lägga av, båda lika oacceptabla.

Problemet måste lösas omgående så att inte de berörda s.k. brukarna kommer i kläm.

Konkurrensupphandlingen av befintlig verksamhet måste avbrytas

Vi avstyrker fortsatt konkurrensupphandling enligt LOU av befintliga bostäder och dagliga verksamheter enligt LSS. Förfarandet strider fullständigt mot valfrihetstanken vilket vi har påpekat vid en lång rad tillfällen, tyvärr utan att få gehör.

När nu inom ett antal månader ett system träder i kraft som ger alla inom LSS’ personkrets en möjlighet att välja är det självklart att valfriheten ska omfatta också dem

som redan har en insats. Vill de behålla den utförare de har måste det stå dem fritt. Vill de byta ska också den möjligheten finnas.

Givetvis måste det förutsättas att de befintliga kommunala alternativen lever upp till minst den kravnivå som kommer att fastställas för de utförare som godtas i det nya valfrihetssystemet. Därför måste de också kunna godkännas i detta utan att prövas i konkurrens med andra utförare.

RESERVATIONER M.M.

Socialtjänst- och arbetsmarknadsnämnden

Reservation anfördes av Karin Rågsjö (v) och Abdo Goriya m.fl. (s) enligt följande

1. Socialtjänst- och arbetsmarknadsnämnden avslår förvaltningens förslag till beslut.
2. Därutöver vill vi framföra följande.

Utgångspunkten för den nya Lagen Om Valfrihet (LOV) tycks vara åsikten att fler privata utförare är ett självändamål inom offentligt finansierad vård och omsorg. Lagen fokuserar på villkoren för producentledet och inte på mer kvalitativ och mer tillgänglig vård och omsorg för medborgarna. Det är viktigt att komma ihåg att privata aktörer alltid har ett vinstkrav vilket givetvis påverkar kvaliteten.

Det låter givetvis bra med valfrihet men man ska komma ihåg att det innebär att man överlåter till enskilda att fatta svåra beslut. Det är förståeligt att många inte vill göra ett aktivt val utan istället vill ha en omsorg med hög kvalitet garanterad av kommunen. Mot denna bakgrund vill vi slå fast att ingen ska tvingas välja utförare. Icke-valsalternativet för denna grupp bör vara omsorg i kommunal regi.

Välfärdstjänster av hög kvalitet och med stora möjligheter att påverka innehållet kan möjliggöras och säkerställas genom demokratisk styrning. Vi ser med oro på förskjutningen av makt från den demokratiskt kontrollerade politiska arenan till den okontrollerade marknaden. Vi anser att driften av varje enskild verksamhet bör avgöras utifrån hänsyn till kvalitet för brukaren, utifrån personalens perspektiv samt utifrån skattebetalarnas perspektiv. Den så kallade valfriheten innebär för personalen en otrygghet och en oro.

För att långsiktigt garantera kvaliteten och valfriheten i omsorgsverksamheterna behövs en väsentlig andel kommunalt drivna verksamheter. Flera studier visar att när offentligt drivna verksamheter utgör en för liten andel av en offentligt finansierad verksamhet så ökar dels volymerna och dels de totala kostnaderna för verksamheten. En väsentlig andel kommunala utförare är samtidigt det enda sättet att fortsatt garantera den kommunala beställarkompetensen. Möjligheten att lägga egen regi-anbud måste säkerställas och kommunal omsorg ska enligt oss garanteras i alla stadsdelar.

Reservation anfördes av Stefan Nilsson (mp) enligt följande

1. Socialtjänst- och arbetsmarknadsnämnden beslutar att i huvudsak tillstyrka föreliggande förslag.
2. Därutöver anføres följande.

Vi anser att avtalstiden ska sättas till ett år, med möjlighet till förlängning ett år i taget, i enlighet med stadsledningskontorets förslag. Då blir det möjligt att göra en utvärdering och snabbt vidta åtgärder.

Alla stockholmare, oavsett ålder, kön och eventuellt funktionshinder ska kunna välja hur den omsorg man behöver ska se ut. Detta är en självklar rättighet. Det är bra att exempelvis brukarkooperativ, föräldrakooperativ och personalkooperativ nu får möjlighet att driva verksamheter med hög kvalitet. Samtidigt är det av största vikt att det alltid är brukaren som står i centrum för verksamheterna. Det finns en kritik mot den borgerliga majoriteten om att den snarare ser till företagandets villkor och möjligheterna till ”avknoppning” än till brukarnas egentliga intressen. Denna oro måste tas på allvar.

Det är av stor betydelse att de kommunala utförarna finns kvar som tidigare. Sann valfrihet är att kunna välja mellan kommunala och privata, förenings- eller kooperativa alternativ, och inte enbart mellan olika företag som utförare. Kommunala alternativ är särskilt viktiga då flera handikapporganisationer uttrycker oro för att privata alternativ inte ger tillräcklig trygghet och kontinuitet. Riksförbundet för social och mental hälsa (RSMH) känner till exempel stor trygghet i vetskapen att det är kommunen med sitt offentliga ansvar som tillgodoser de specifika behoven hos mentalt och socialt funktionshindrade personer.

Det är därutöver tveksamt om det kan kallas verklig valfrihet att enbart ha rätten att själv välja utförare av en beviljad insats. Det krävs därför att de individuella bedömningarna ges stort utrymme, och att man utgår ifrån målsättningen att öka brukarnas inflytande också över hur de beviljade insatserna ska utföras.

Bromma stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av Karin Hanqvist (s), Lillemor Samuelsson (v) och Eie Herlitz (mp) enligt följande

1. Stadsdelsnämnden avslår förvaltningens förslag till beslut.
2. Därutöver vill vi anföra följande:

Utgångspunkten för den nya Lagen Om Valfrihet (LOV) tycks vara åsikten att fler privata utförare är ett självändamål inom offentligt finansierad vård och omsorg. Lagen fokuserar på villkoren för producentledet och inte på mer kvalitativ och mer tillgänglig vård och omsorg för medborgarna. Det är viktigt att komma ihåg att privata aktörer alltid har ett vinstkrav vilket givetvis påverkar kvaliteten. Det låter naturligtvis bra med valfrihet men man ska komma ihåg att det innebär att man överläter till enskilda att fatta svåra beslut. Det är förstäeligt att många inte vill göra ett aktivt val utan istället vill ha en omsorg med hög kvalitet garanterad av kommunen. Mot denna bakgrund vill vi slå fast att ingen ska tvingas välja utförare. Ickevalsalternativet för denna grupp bör vara omsorg i kommunal regi. Valfärdstjänster av hög kvalitet och med stora möjligheter att påverka innehållet

kan möjliggöras och säkerställas genom demokratisk styrning. Vi ser med oro på förskjutningen av makt från den demokratiskt kontrollerade politiska arenan till den okontrollerade marknaden. Vi anser att driften av varje enskild verksamhet bör avgöras utifrån hänsyn till kvalitet för brukaren, utifrån personalens perspektiv samt utifrån skattebetalarnas perspektiv. Den så kallade valfriheten innebär för personalen både otrygghet och oro.

För att långsiktigt garantera kvaliteten och valfriheten i omsorgsverksamheterna behövs en väsentlig andel kommunalt drivna verksamheter. Flera studier visar att när offentligt drivna verksamheter utgör en för liten andel av en offentligt finansierade verksamhet så ökar dels volymerna och dels de totala kostnaderna för verksamheten. En stor andel kommunala utförare är samtidigt det enda sättet att fortsatt garantera den kommunala beställarkompetensen. Möjligheten att lägga egen regianbud måste säkerställas och kommunal omsorg ska enligt oss garanteras i alla stadsdelar.

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av Jonas Eklund (mp) enligt följande

att överlämna förvaltningens tjänsteutlåtande utan eget ställningstagande

Farsta stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av Gunnar Sandell m fl (s), Mats E P Lindqvist (mp) och Malin Larsson (v), enligt följande

1. Stadsdelsnämnden överlämnar stadsdelsförvaltningens tjänsteutlåtande samt avslår stadsledningskontorets förslag till beslut, därutöver framför vi följande.

Utgångspunkten för den nya Lagen Om Valfrihet (LOV) tycks vara åsikten att fler privata utförare är ett självändamål inom offentligt finansierad vård och omsorg. Lagen fokuserar på villkoren för producentledet och inte på mer kvalitativ och mer tillgänglig vård och omsorg för medborgarna. Det är viktigt att komma ihåg att privata aktörer alltid har ett vinstkrav vilket givetvis påverkar kvaliteten.

Det låter bra med valfrihet men kom ihåg att det innebär att man överlåter till enskilda att fatta svåra beslut. Det är förståeligt att många inte vill göra ett aktivt val utan istället vill ha en av kommunen garanterad omsorg med hög kvalitet. Mot denna bakgrund vill vi slå fast att ingen ska tvingas välja utförare. Ickevalsalternativet ska vara omsorg i kommunal regi.

Välfärdstjänster av hög kvalitet och med stora möjligheter att påverka innehållet kan möjliggöras och säkerställas genom demokratisk styrning. Vi ser med oro på förskjutningen av makt från den demokratiskt kontrollerade politiska arenan till den okontrollerade marknaden. Vi anser att driften av varje enskild verksamhet bör avgö-

ras utifrån hänsyn till kvalitet för brukaren, utifrån personalens perspektiv samt utifrån skattebetalarnas perspektiv. Den så kallade valfriheten innebär för personalen en otrygghet och en oro.

Det är tydligt att det är utförarnas rätt att bedriva skattefinansierad verksamhet som står i fokus, inte invånarnas rätt att få goda välfärdstjänster.

Det kommer bli dyrt att genomföra fyra prövningar av utförare per år, samt att hantera begäran om rättelse från dem som får avslag. Det vore intressant att få se en beräkning av hur de sammantagna kostnaderna för stöd och service till personer med funktionsnedsättning kommer att påverkas.

Vid s.k. kvalitetsupphandling enligt LOU vinner den som erbjuder bäst kvalitet. Med det föreslagna förfarandet räcker det med att leva upp till en miniminivå. Kommunen kommer då inte att på samma sätt som tidigare kunna pressa utförarna att höja sin kvalitet.

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd

Särskilt uttalande gjordes av Jan Wallman m.fl. (s), ledamöterna Kjell Marténg (v) och Ylva Wahlström (mp) enligt följande

Eftersom det är frivilligt att tillämpa lagen om valfrihet (LOV) för att konkurrenspröva verksamhet i egen regi är vi självfallet emot att Stockholms stad beslutar att införa LOV. Vi anser också att den pågående dogmatiska konkurrensutsättningen i staden ska avbrytas. Generell välfärd av hög kvalitet och med stora möjligheter för brukarna att påverka innehållet säkras bäst genom att socialtjänsten är demokratiskt styrd och gemensamt ägd. Det mest angelägna för medborgarna är inte att få fler företag att välja emellan utan att få den vård och behandling som man behöver.

Lagen om valfrihet är en frihetsreform för privata företag att inte behöva teckna kollektivavtal för sina anställda och att bedriva bland annat omsorgs- och stödverksamhet för äldre och för personer med funktionsnedsättning, utan den insyn som finns i kommunal verksamhet. Det är en frihet för privata företag att kunna ha personal som inte har den yttrande- och meddelarfrihet som finns i den offentligt drivna omsorgen. Det borde tvärtom vara självklart att om man vill att en arbetsplats ska vara attraktiv så hade krav på kollektivavtal och meddelarfrihet tagits med i lagen om valfrihet.

Det finns många fördelar med kommunal verksamhet i egen regi, till exempel att den står för långsiktighet och en god omsorg för alla brukare. Istället för att utsätta personal och brukare för de ständiga störningar, orosmoment och avbrott i utvecklingen av verksamheten, som upprepade byten av utförare medför, kan man i lugn och ro koncentrera sig på förbättringar.

Kontinuiteten är en viktig kvalitetsfaktor som svårligen kan säkras vare sig i upphandling enligt LOV eller i lagen om offentlig upphandling (LOU).

LOV kan medföra att kommunerna får svårigheter att ekonomiskt styra och följa upp, liksom att garantera kvaliteten i insatserna boende och daglig verksamhet enligt LSS. LOV innebär ökad administration utan att garantera högre kvalitet. Just i tider av finansiell oro är det oetiskt att välja att använda de redan knappa resurserna på sådant

som kan ge kvalitetssänkningar av verksamheter. Det finns ett samband mellan resurser och valfrihet för personer med funktionsnedsättning. Är det brist på boendeplatser för äldre och personer med funktionsnedsättning hjälper det inte att det finns flera utförare att välja mellan.

Uppmärksammas bör också att Sveriges Kommuner och Landsting, inte anser att det är konkurrensneutralt att företag får ha tilläggs-tjänster medan de kommunalt drivna verksamheterna inte får ha det. Vi delar den uppfattningen och ser med oro på att äldre och personer med funktionsnedsättning i omsorgs- och stödverksamhet alltmer delas upp i ett A- och ett B-lag, där de som har råd kan köpa sig till en bättre vård och omsorg.

Om staden ändå skulle besluta att införa LOV är det otänkbart att delegera beslut om förfrågningsunderlag till stadsdirektören, eftersom de förtroendevalda i sådana fall inte kan påverka kvalitetsnivån i de upphandlade verksamheterna. Vi anser också att det måste finnas kommunalt drivna ickevalsalternativ i alla stadsdelsområden.

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av Berit Kruse m fl (s) och Leif Larsson (v) enligt följande

1. Stadsdelsnämnden avslår förvaltningens förslag till beslut
2. Stadsdelsnämnden anför följande.

Den nya Lagen Om Valfrihet (LOV) fokuserar på villkoren för producentledet och inte på mer kvalitativ och mer tillgänglig vård och omsorg för medborgarna. Det är viktigt att komma ihåg att privata aktörer alltid har ett vinstkrav vilket givetvis påverkar kvaliteten då medel till vinst måste tas från verksamhetens budget.

Det är bra med valfrihet men man ska komma ihåg att det innebär att man överlåter till enskilda att fatta svåra beslut. Det är förståeligt att många inte vill göra ett aktivt val utan istället vill ha en omsorg med hög kvalitet garanterad av kommunen. Mot denna bakgrund vill vi slå fast att ingen ska tvingas välja utförare. Ickevalsalternativet för denna grupp bör vara omsorg i kommunal regi.

Välfärdstjänster av hög kvalitet och med stora möjligheter att påverka innehållet kan möjliggöras och säkerställas genom demokratiskt styrning. Vi ser med oro på förskjutningen av makt från den demokratiskt kontrollerade politiska arenan till den okontrollerade marknaden. Vi anser att driften av varje enskild verksamhet bör göras med hänsyn till kvalitet för brukaren, utifrån personalens perspektiv samt utifrån skattebetalarnas perspektiv. Den borgerliga valfriheten innebär för personalen otrygghet och oro.

För att långsiktigt garantera kvaliteten och valfriheten i omsorgsverksamheterna behövs en väsentlig andel kommunalt drivna verksamheter.

Flera studier visar att när offentligt drivna verksamheter utgör en för liten andel av en offentligt finansierade verksamhet så ökar dels volymerna och dels de totala kostnaderna för verksamheten.

En väsentlig andel kommunala utförare är samtidigt det enda sättet att fortsatt garantera den kommunala beställarkompetensen. Möjligheten att lägga egen regi- anbud ska alltid finnas och kommunal omsorg ska garanteras i alla stadsdelar.”

Särskilt uttalande gjordes av Tomas Melin (mp) enligt följande

Det är bra med valfrihet men man ska komma ihåg att det innebär att man överläter till enskilda att fatta svåra beslut. Det är förståeligt att många inte vill göra ett aktivt val utan istället vill ha en omsorg med hög kvalitet garanterad av kommunen.

Mot denna bakgrund vill vi slå fast att ingen ska tvingas välja utförare. Ickevalsalternativet för denna grupp bör vara omsorg i kommunal regi.

Kungsholmens stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av Catarina Agrell m.fl. (s), Reijo Kittilä (v) och Ingegerd Akselsson Le Douaron (mp) enligt följande

1. Stadsdelsnämnden överlämnar de synpunkter som stadsdelsförvaltningen framför i sitt tjänsteutlåtande
2. Stadsdelsnämndens grundläggande inställning är dock följande:

Lagen om valfrihetssystem (LOV) är ett frivilligt verktyg för de kommuner som vill konkurrensutsätta verksamheter för bl.a. de brukare som beviljats bistånd enligt LSS. Det finns ingen anledning för Stockholms stad att börja tillämpa denna lag, som leder till utökad byråkrati kring upphandling och avtalsadministration samt med uppföljning av kvalitén i de privat drivna verksamheterna. Det viktiga är att satsa på kvalitén i de befintliga verksamheterna och bygga ut servicen så att den motsvarar brukarnas behov. Redan i dag finns det tillräckliga möjligheter att välja ett alternativ hos en privat driven tjänsteleverantör om brukaren så önskar.

Norrmalms stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av Lars Arell m.fl. (s) och Yildiz Kafkas (mp) enligt följande

Den tillämpning av LOV som förbereds i Stockholm innebär en frihet för företagen att välja att tillhandahålla tjänster, samtidigt som kommunens möjligheter att garantera att de funktionshindrade får lämpligt stöd i vardagen försvinner. Vad förslaget innebär för de funktionshindrade människor som har rätt till stöd är uppenbarligen inte ens intressant att försöka beskriva. Vad händer när anhöriga till en psykiskt funktionshindrad upptäcker att boendestödet inte fungerar? Till dess att svaret på den frågan har besvarats på ett

tillfredsställande sätt - dvs. den enskilde får rättelse snabbare och till en lägre kostnad för skattebetalarna än idag – bör inte de föreslagna förändringarna genomföras.

Reservation anfördes av Berit Vikner (v) enligt följande

1. Avslå förvaltningens förslag till beslut.
2. Därutöver anför följande:

Vänsterpartiets förslag till beslut grundar sig på vår uppfattning att stadens verksamheter ska drivas i egen regi.

Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av Abebe Hailu m.fl. (s) enligt följande

1. Avslå förvaltningens förslag till beslut
2. Samt att därutöver anför följande.

Utgångspunkten för den nya Lagen Om Valfrihet (LOV) tycks vara att fler privata utförare är ett självändamål inom offentligt finansierad vård och omsorg. Det framgår tydligt av syftet som anges vara att ge de leverantörer, som vill komma in på marknaden, större möjligheter att göra detta snabbare och när det passar dem. Man frågar sig då vilka förbättringar innebär det för brukarna?? Lagen fokuserar således på villkoren för producentledet och inte på mer kvalitativ och mer tillgänglig vård och omsorg för medborgarna. Det är viktigt att komma ihåg att privata aktörer alltid har ett vinstkrav vilket givetvis påverkar kvaliteten.

Det låter givetvis bra med valfrihet, men man ska komma ihåg att det innebär att man överlåter till enskilda att fatta svåra beslut. Det är förståeligt att många inte vill göra ett aktivt val utan i stället vill ha en omsorg med hög kvalitet garanterad av kommunen. Mot denna bakgrund vill vi slå fast att ingen ska tvingas välja utförare. Icke-valsalternativet för denna grupp bör vara omsorg i kommunal regi.

Välfärdstjänster av hög kvalitet och med stora möjligheter att påverka innehållet kan möjliggöras och säkerställas genom demokratisk styrning. Vi ser med oro på förskjutningen av makt från den demokratiskt kontrollerade politiska arenan till den okontrollerade marknaden. Vi anser att driften av varje enskild verksamhet bör avgöras utifrån hänsyn till kvalitet för brukaren, utifrån personalens perspektiv samt utifrån skattebetalarnas perspektiv. Den så kallade valfriheten innebär för personalen en otrygghet och en oro.

För att långsiktigt garantera kvaliteten och valfriheten i omsorgsverksamheterna behövs en väsentlig andel kommunalt drivna verksamheter. Flera studier visar att när offentligt drivna verksamheter utgör en för liten andel av offentligt finansierad verksamhet så ökar dels volymerna, dels de totala kostnaderna för verksamheterna. En

väsentlig andel kommunala utförare är samtidigt det enda sättet att fortsatt garantera den kommunala beställarkompetensen. Möjligheten att lägga egen regi-anbud måste säkerställas och kommunal omsorg ska enligt oss garanteras i alla stadsdelar.

Skarpnäcks stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av Maria Hannäs (v), ledamoten Monika Lindh m.fl. (s) och ledamoten Birgitta Hansen (mp) enligt följande

1. Skarpnäcks stadsdelsnämnd beslutar att delvis godkänna förvaltningens förslag till beslut
2. samt att i övrigt anför följande:

Vi anser att den nya Lagen om valfrihet (LOV) i alltför hög grad fokuserar på villkoren för producentledet i välfärdsproduktion och ett alltför svagt medborgar- och samhällsperspektiv. Utgångspunkten för en ny lag som ska handla om ökad valfrihet borde utgå från mer kvalitativ vård och omsorg till nytta för medborgarna och brukarna. Ett brukarperspektiv skulle t ex också tydliggöra att brukaren säkerställs möjligheten till icke-val. Ingen ska tvingas till ett kundval. Att välfärdstjänster av hög kvalitet och med stora möjligheter att påverka innehållet kan erbjudas säkerställs inte genom att den enskilde väljer utförare. Vi anser att driften av varje enskild verksamhet bör bestämmas utifrån möjligheten att bedriva en verksamhet av hög kvalitet, utifrån brukarnas behov. För att långsiktigt kunna garantera kvalitet och valfrihet i omsorgsverksamheterna behövs en andel offentligt drivna verksamheter. Flera studier visar att när offentligt drivna verksamheter endast utgör en liten andel av offentligt finansierade verksamheter, ökar dels volymerna och dels de totala kostnaderna för verksamhetsområdet. En andel kommunala utförare är samtidigt det enda sättet att fortsatt garantera den kommunala beställarkompetensen. Möjligheten att lägga egen regi- anbud måste säkerställas och kommunal omsorg ska enligt oss garanteras i alla stadsdelar.

Skärholmens stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av Rebwar Hassan (mp) enligt följande

1. att i huvudsak tillstyrka föreliggande förslag
2. att därutöver anför följande

Vi anser att avtalstiden ska sättas till ett år, med möjlighet till förlängning ett år i taget, i enlighet med stadsledningskontorets förslag. Då blir det möjligt att göra en utvärdering och snabbt vidta åtgärder.

Alla stockholmare, oavsett ålder, kön och eventuellt funktionshinder ska kunna välja hur den omsorg de behöver ska se ut. Detta är en självklar rättighet. Det är bra att exempelvis brukarkooperativ, föräldrakooperativ och personalkooperativ nu får möjlighet att driva verksamheter med hög kvalitet. Samtidigt är det av största vikt att det alltid är brukaren som står i centrum för verksamheterna.

Det är av stor betydelse att de kommunala utförarna finns kvar som tidigare. Sann valfrihet är att kunna välja mellan kommunala och privata, förenings- eller kooperativa alternativ, och inte enbart mellan olika företag som utförare. Kommunala alternativ är särskilt viktiga då flera handikapporganisationer uttrycker oro för att privata alternativ inte ger tillräcklig trygghet och kontinuitet. Riksförbundet för social och mental hälsa (RSMH) känner till exempel stor trygghet i vetskapen att det är kommunen med sitt offentliga ansvar som tillgodoser de specifika behoven hos mentalt och socialt funktionshindrade personer.

En viktig del i valfriheten är att de individuella bedömningarna ges stort utrymme och att man utgår från att brukarnas inflytande över hur de beviljade insatserna utförs ska öka.

Spånga-Tensta stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av Ornina Younan m.fl. (s), Awad Hersi (mp), Jonas Ljungstedt (v) enligt följande

1. Att stadsdelsnämnden godkänner förvaltningens förslag till beslut
2. Att därutöver vill vi framföra följande.

Utgångspunkten för den nya Lagen Om Valfrihet (LOV) tycks vara åsikten att fler privata utförare är ett självändamål inom offentligt finansierad vård och omsorg. Lagen fokuserar på villkoren för producentledet och inte på mer kvalitativ och mer tillgänglig vård och omsorg för medborgarna. Det är viktigt att komma ihåg att privata aktörer alltid har ett vinstkrav vilket givetvis påverkar kvaliteten.

Det låter givetvis bra med valfrihet men man ska komma ihåg att det innebär att man överläter till enskilda att fatta svåra beslut. Det är förståeligt att många inte vill göra ett aktivt val utan istället vill ha en omsorg med hög kvalitet garanterad av kommunen. Mot denna bakgrund vill vi slå fast att ingen ska tvingas välja utförare. Icke-valsalternativet för denna grupp bör vara omsorg i kommunal regi.

Välfärdstjänster av hög kvalitet och med stora möjligheter att påverka innehållet kan möjliggöras och säkerställas genom demokratisk styrning. Vi ser med oro på förskjutningen av makt från den demokratiskt kontrollerade politiska arenan till den okontrollerade marknaden. Vi anser att driften av varje enskild verksamhet bör avgöras utifrån hänsyn till kvalitet för brukaren, utifrån personalens perspektiv samt utifrån skattebetalarnas perspektiv. Den så kallade valfriheten innebär för personalen en otrygghet och en oro.

För att långsiktigt garantera kvaliteten och valfriheten i omsorgsverksamheterna behövs en väsentlig andel kommunalt drivna verksamheter. Flera studier visar att när offentligt drivna verksamheter utgör en för liten andel av en offentligt finansierade verksamhet så ökar dels volymerna och dels de totala kostnaderna för verksamheten.

En väsentlig andel kommunala utförare är samtidigt det enda sättet att fortsatt garantera den kommunala beställarkompetensen. Möjligheten att lägga egen regi- anbud måste säkerställas och kommunal omsorg ska enligt oss garanteras i alla stadsdelar.”

Södermalms stadsdelsnämnd

Särskilt uttalande gjordes av Jan Forsell m fl (s), Birger Jeansson (mp) och Heinz Spira (v) enligt följande

Utgångspunkten för den nya Lagen Om Valfrihet (LOV) tycks vara åsikten att fler privata utförare är ett självändamål inom offentligt finansierad vård och omsorg. Lagen fokuserar på villkoren för producentledet och inte på mer kvalitativ och mer tillgänglig vård och omsorg för medborgarna. Det är viktigt att komma ihåg att privata aktörer alltid har ett vinstkrav vilket givetvis påverkar kvaliteten.

Det låter givetvis bra med valfrihet men man ska komma ihåg att det innebär att man överlåter till enskilda att fatta svåra beslut. Det är förståeligt att många inte vill göra ett aktivt val utan istället vill ha en omsorg med hög kvalitet garanterad av kommunen. Mot denna bakgrund vill vi slå fast att ingen ska tvingas välja utförare. Icke-valsalternativet för denna grupp bör vara omsorg i kommunal regi.

Välfärdstjänster av hög kvalitet och med stora möjligheter att påverka innehållet kan möjliggöras och säkerställas genom demokratisk styrning. Vi ser med oro på förskjutningen av makt från den demokratiskt kontrollerade politiska arenan till den okontrollerade marknaden. Vi anser att driften av varje enskild verksamhet bör avgöras utifrån hänsyn till kvalitet för brukaren, utifrån personalens perspektiv samt utifrån skattebetalarnas perspektiv. Den så kallade valfriheten innebär för personalen en otrygghet och en oro.

För att långsiktigt garantera kvaliteten och valfriheten i omsorgsverksamheterna behövs en väsentlig andel kommunalt drivna verksamheter. Flera studier visar att när offentligt drivna verksamheter utgör en för liten andel av en offentligt finansierade verksamhet så ökar dels volymerna och dels de totala kostnaderna för verksamheten. En väsentlig andel kommunala utförare är samtidigt det enda sättet att fortsatt garantera den kommunala beställarkompetensen. Möjligheten att lägga egen regi- anbud måste säkerställas och kommunal omsorg ska enligt oss garanteras i alla stadsdelar.

Älvsjö stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av Majvi Andersson m fl (s) och ledamoten Kenneth Rönnquist (mp) enligt följande

1. Stadsdelsnämnden avslår förvaltningens förslag till beslut samt anför
2. därutöver anföra följande

Utgångspunkten för den nya Lagen Om Valfrihet (LOV) är åsikten att ju fler privata utförare desto bättre. Privata utförare tycks vara ett självändamål inom offentligt finansierad vård och omsorg. Lagen fokuserar på villkoren för producentledet och inte på mer kvalitativ och mer tillgänglig vård och omsorg för medborgarna. Det är viktigt att komma ihåg att privata aktörer alltid har ett vinstkrav vilket givetvis påverkar kvaliteten.

Det låter bra med valfrihet men man ska komma ihåg att den rådande borgerliga modellen för valfrihet innebär att man överlåter till enskilda att fatta svåra beslut. Det är förstäligt att många inte kan/orkar/vill göra ett aktivt val utan istället vill ha en omsorg med hög kvalitet garanterad av kommunen. Mot denna bakgrund vill vi slå fast att ingen ska tvingas välja utförare. Det är därför viktigt att ha ett högkvalitativt ickevalsalternativ för denna grupp, d v s omsorg i kommunal regi.

Välfärdstjänster av hög kvalitet och med stora möjligheter att påverka innehållet kan möjliggöras och säkerställas genom demokratisk styrning. Vi ser med oro på förskjutningen av makt från den demokratiskt kontrollerade politiska arenan till den okontrollerade privata marknaden. Vi anser att driften av varje enskild verksamhet bör avgöras utifrån hänsyn till kvalitet för brukaren, utifrån personalens perspektiv samt utifrån skattebetalarnas perspektiv. Den borgerliga politikens så kallade valfrihet innebär ofta känslor av tvång, otrygghet och oro inte minst för personalen.

För att långsiktigt garantera kvaliteten och valfriheten i omsorgsverksamheterna behövs en väsentlig andel kommunalt drivna verksamheter. Flera studier visar att när offentligt drivna verksamheter utgör en för liten andel av en offentligt finansierad verksamhet så ökar såväl volymerna som de totala kostnaderna för verksamheten. En väsentlig andel kommunala utförare är samtidigt det enda sättet att fortsatt garantera den kommunala beställarkompetensen.

Möjligheten att lägga egen regianbud måste säkerställas. Vi anser att det är viktigt att kommunal omsorg garanteras i alla stadsdelar.

Östermalms stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av Rolf Lindell m fl (s), Marion Sundqvist (mp) och Per Hamnström (v) enligt följande

att avstyrka användningen av LOV som alternativ till LOU.

Särskilt uttalande gjordes av Rolf Lindell m fl (s), Marion Sundqvist (mp) och Per Hamnström (v) enligt följande

Vi avstyrkte vid sammanträdet den 16 april införandet av LOV och framhöll bl. a. att LOV: s främsta syfte tycks vara att underlätta för privata aktörer att etablera sig på äldremarknaden. Vidare leder LOV i själva verket till ökad administration och byråkratisering med flera parallella system för upphandling och konkurrensutsättning. Verklig valfrihet förutsätter möjlighet att välja även kommunalt drivna verksamheter, vilket förvägras våra invånare av den borgerliga majoriteten.

För att kunna garantera ett konkurrensneutralt s.k. ickevalsalternativ måste kommunen alltid kunna garantera en kommunal verksamhet i närområdet, detta för att både upprätthålla den nya lagen och samtidigt garantera valfriheten.